

*Séminaire de Droit militaire
et de Droit de la Guerre*

Association sans but lucratif

*Studiecentrum voor Militair
Recht en Oorlogsrecht*

Vereniging zonder winstgevend doel

**" CONCOURS ET INTERDEPENDANCE
DES ACTIONS PENALES, DISCIPLINAIRES
ET STATUTAIRES "**

**" SAMENLOOP EN INTERDEPENDENTIE
VAN STRAFRECHTERLIJKE,
DISCIPLINAIRE EN STATUTAIRE
HANDELINGEN "**

**Journée d'étude
du 20 avril 2004**

**Studiedag
van 20 April 2004**

Session 2003 - 2004

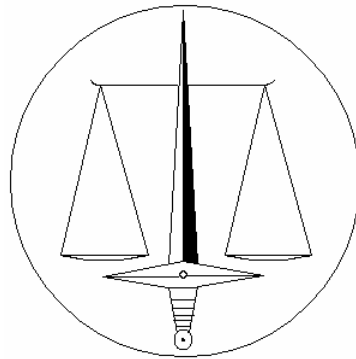
Sessie 2003 – 2004

***Séminaire de Droit militaire
et de Droit de la Guerre***

Association sans but lucratif

***Studiecentrum voor Militair
Recht en Oorlogsrecht***

Vereniging zonder winstgevend doel

**Journées d'étude
du 20 avril 2004**

**" Concours et interdépendance
des actions pénales,
disciplinaires et statutaires "**

Session 2003 - 2004

**Studiedagen
van 20 April 2004**

**" Samenloop en interdependentie
van strafrechterlijke, disciplinaire
en statutaire handelingen "**

Sessie 2003 - 2004

Editeur responsable - Verantwoordelijk uitgever : Colonel d'Avi Ir Res / Res Kol v/h Vlw Ir G. LORIAUX

Séminaire de Droit militaire et de Droit de la Guerre a.s.b.l.
Ecole Royale Militaire - 30, Avenue de la Renaissance - B-1000 Bruxelles.
C.c.P. N° 000-0941070-73 de l'a.s.b.l. «Séminaire de droit pénal militaire» Palais de Justice - B-1000 Bruxelles.

Studiecentrum voor Militair Recht en Oorlogsrecht vzw
Koninklijke Militaire School- 30 Renaissancelaan - B-1000 Brussel
P.C.R. N° 000-0941070-73 - van « Studiecentrum voor militair recht » - Justitiepaleis - B-1000 Brussel.
Tel/Fax: 02/733 61 77 - E-Mail: srt.sem@tiscali.be

**" Concours et interdépendance des actions pénales,
disciplinaires et statutaires "**

**" Samenloop en interdependentie van strafrechterlijke,
disciplinaire en statutaire handelingen "**

**Composition du groupe de travail
Samenstelling van de werkgroep**

Président - Voorzitter: LtCol d'Avi BAM X. Hatert - DGM-LEGAD-Hum/Nat.

Membres - Leden: Dhr. J. Durant - Emeritus Eerste Voorzitter van het Militair Gerechtshof

Prof F. Thomas - Gewoon hoogleraar Koninklijke Militaire School.

LtKol. MAB R. Gerits - DGJM-LITIG-ArbH/RvSt.

M. D. Bernard, Procureur fédéral

Maj J. Degreef, DGHR

Lt Jur S. Lacasse - DGHR

Table des matières **Inhoudstafel**

De afschaffing van de militaire rechtscolleges in vreedestijd en het behoud ervan in oorlogstijd

Overzicht - Eerste deel	p.1
Overzicht - tweede deel	p.1
Eerste deel	p.2
De teksten, inhoudelijk	p.2
Op 1 januari 2004 traden in voege:	p.3
Voorheen was reeds artikel 157, eerste lid van de Gecoördineerde Grondwet van 17 februari 1994 (ex-artikel 105 Grondwet 1831) gewijzigd (B.S., 31 januari 2003, derde uitgave)	p.3
Ogenschijnlijk: Verschillende rechtscolleges naargelang vrede - of oorlogstijd	p.4
Kerngegevens voor vreedestijd:	p.4
De militaire rechtscolleges in oorlogstijd - De definitie van "oorlogstijd"	p.5
Militaire rechtscolleges In oorlogstijd - Drie cassusen zijn mogelijk:	p.6
De militaire rechtscolleges in oorlogstijd - Aanwijzingen door Justitie	p.7
De militaire rechtscolleges in oorlogstijd - Voornaamste kenmerken	p.7
In elke kamer van een militaire rechtbank	p.8
In elke kamer van het militaire gerechtshof	p.8
De assessoren worden	p.8
Principe voor de (bijzondere) militaire rechtbanken te velde	p.9
Tweede deel	
Een eerste beoordeling ... door een niet-neutrale evaluator	p.9
Wat maakt de militair zo bijzonder?	p.11
Een eerste poging tot beoordeling ... door een niet neutrale evaluator	p.13
BIJLAGE 1	
Bijzonderste bepalingen van de wet van 10 april 2003 tot regeling van de afschaffing van de militaire rechtscolleges in vreedestijd alsmede van het behoud ervan in oorlogstijd (B. St. 7 mei 2003).	p.16
BIJLAGE 2	
De (tweede) wet van 10 April 2003 tot regeling van de rechtspleging Voor de militaire rechtscolleges en tot aanpassing van verscheidene Wettelijke bepalingen naar aanleiding van afschaffing van de militaire rechtscolleges in vreedestijd	p.23
Strafvordering en Tuchtrechtelijke vordering.	
Kenmerkenen wisselwerking Probleemstelling	p.33
Afd. 1. Het gemeen recht	p.33
§ 1. Punten van overeenkomst	p.33

A. Het doel	p.35
B. De rechten van de verdediging	p.35
C. De motivering	p.35
§2. Verschilpunten	p.35
A. De uitoefening van de vordering	p.35
1. Actieve actoren	p.35
2. Passieve actoren	p.35
B. De aard van de sanctie	p.35
1. De straf	p.35
2. De tuchtmaatregel	p.35
§3. Wisselwerking tussen straf- en tuchtvordering	p.36
A. Principe	p.36
B. Nuancering	p.36
Afd. 2. Toepassing: het militair tuchtrecht	p.37
§ 1. De "kleine tucht"	p.37
A. De chronologie van de vorderingen	p.38
B. Het verloop van de strafvordering	p.38
1. Het stadium van het vooronderzoek	p.38
a). Het sepot	p.38
b). De minnelijke schikking	p.38
c). De bemiddeling in strafzaken	p.39
d). De verwijzing naar de korpstucht	p.39
2. Het stadium van het gerechtelijk onderzoek	p.39
3. Het stadium van de uitspraak ten gronde	p.39
a). De vrijspraak	p.39
b). De veroordeling	p.40
4. Het stadium van de strafuitvoering (Probatie wet van 29 juni 1964)	p.40
a). De (gewone of probatie-) opschorting van de uitspraak van de veroordeling	p.40
b). Het (gewone of probatie-) uitstel van de strafuitvoering	p.40
§ 2. De "grote tucht"	p.40
A. Chronologie van de vorderingen	p.41
B. Impact van de strafvordering op de administratiefrechtelijke vordering	p.42
1. Het sepot	p.42
2. De minnelijke schikking en de bemiddeling in strafzaken	p.42
3. Buitenvervolginstelling	p.43
4. Vrijspraak	p.43
5. Veroordeling	p.43
6. Opschorting van de uitspraak en uitstel van de strafuitvoering	p.43
C. De motivering	p.43
D. Het recht van verdediging	p.44

Loi du 10 avril 2004 réglant la suppression des juridictions militaires en temps de paix ainsi que leur maintien en temps de guerre

1. Historique	p.45
2. Caractéristiques de la nouvelle loi	p.45
3. Quels sont les textes importants à consulter ?	p.45
4. Quelle est la nouveauté ?	p.46
5. Quelles sont les difficultés pratiques ?	p.46
6. Quelles sont les solutions ?	p.46
7. Quelles sont les juridictions pénales en Belgique qui sont confrontées à cette compétence ?	p.47
8. Quels sont leurs critères de compétence ?	p.47
9. Quels sont les différents services de Police qui peuvent aussi être impliqués dans les enquêtes à charge de militaires?	p.47
10. Lorsqu'un Commandant d'unité est confronté à une infraction commise par un militaire, à quel service de police peut-t-il s'adresser pour intervenir?	p.47
11. Le rôle du Parquet fédéral dans le cadre de la suppression des juridictions militaires	p.48
12. Missions du Parquet fédéral	p.48
13. Missions particulières du Procureur fédéral	p.49
14. Que considère-t-on comme territoire national ?	p.49
15. Lorsqu'un Commandant d'unité est confronté, à l'étranger, à une infraction commise par un militaire, qui doit-il avertir?	p.49
16. Les difficultés rencontrées	p. 49
17. Equipement des magistrats fédéraux devant se rendre à l'étranger	p.50
18. Présence de magistrats auprès des Forces armées à l'étranger	p.50
19. Présence de la police fédérale auprès des Forces armées à l'étranger	p.50
20. Concurrence de compétence entre les autorités de l'Etat de séjour et la Belgique	p.51
21. Complémentarité de compétence entre les autorités de l'Etat de séjour et la Belgique	p.51
22. Renvoi à la discipline du Corps	p.51

23. Quelques chiffres p.51

Le statut particulier du militaire : Volets pénal, disciplinaire et statutaire

Introduction p.53

I. Le volet Pénal p.53

1. Généralités p.53

2. Personnes soumises aux lois pénales militaires p.54

a.Militaire du cadre actif + candidat p.54

b.Militaire de réserve (service actif) p.54

c.Militaire « en congé illimité» p.54

d.Personnes dans l'année suivant le « congé définitif» p.54

e." Civils" p.54

Art 10bis p.55

CHAPITRE 1erbis. - Personnes soumises aux lois pénales militaires p.55

Art. 14 p.55

Art. 14bis p.55

Art. 14ter p.55

Art. 14quater p.55

3. Spécificité des lois pénales militaires (CPM) p.55

a.Applicabilité p.56

b.Caractère de la peine p.56

II. Disciplinaire p.58

III. Statutaire p.60

Mesures "temporaires" p.61

le retrait temporaire d'emploi par mesure disciplinaire p.61

La suspension par mesure d'ordre p.61

Mesures" définitives" p.62

Le RDE par démission d'office p.62

Le retrait du grade p.62

La rétrogradation p.63

Interdépendances p.63

De "Grote Tucht"

Situering "grote tucht" t.a.v. de "kleine tucht" p.65

Wisselwerking "grote tucht" met strafvordering - vergelijking Chronologie vorderingen p.66

Impact strafvordering p.66

Motivering p.66

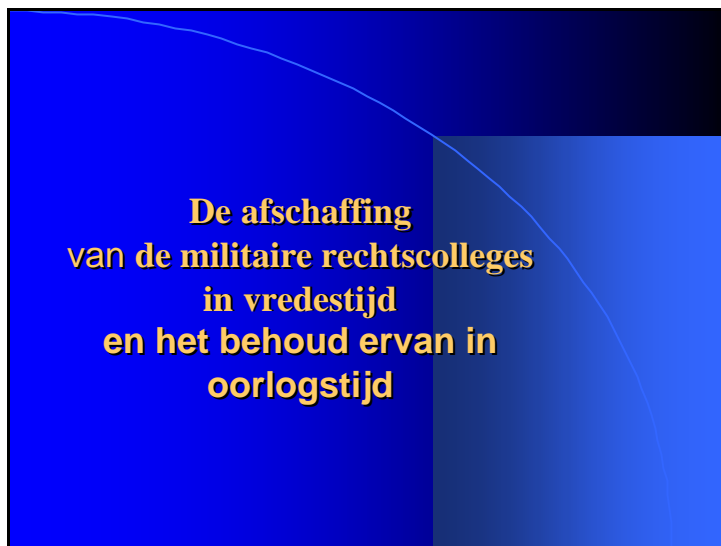
Recht van verdediging p.66

Besluit p.67

DE AFSCHAFFING VAN DE MILITAIRE RECHTSCOLLEGES IN VREDESTIJD EN HET BEHOUD ERVAN IN OORLOGSTIJD

Door Dhr. J.Durant
Emeritus Eerste Voorzitter van het Militair Gerechtshof

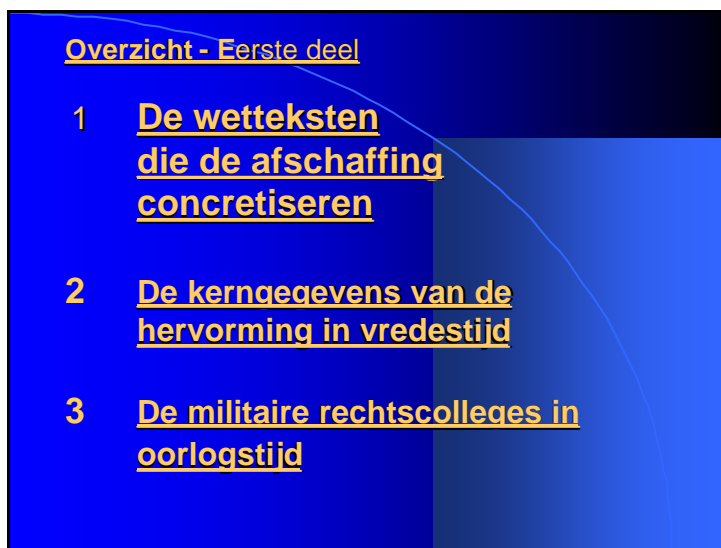
Dia 1

Aanleiding tot deze studiedag omtrent de samenhang tussen straf- en tuchtvoeding, was de afschaffing van de militaire rechtscolleges in vredetijd en het behoud ervan in oorlogstijd. Het leek de organisatoren van dit seminarie goed ook dit onderwerp te belichten. Graag aanvaardde ik hun uitnodiging.

Het is mijn bedoeling dit exposé op te delen in twee delen:

Dia 2

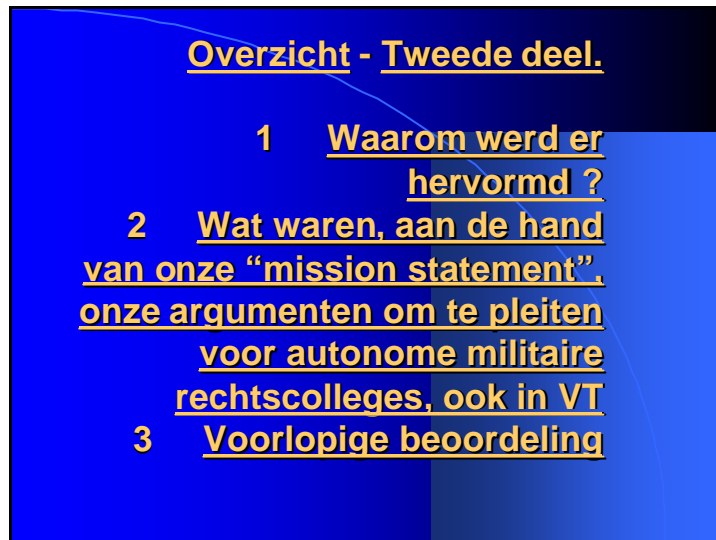

In een eerste deel wou ik de nieuwe wetteksten inhoudelijk benaderen.

Wat vredetijd betreft, zal ik mij beperken tot enkele kerngegevens. In de loop van de dag, wordt dit onderdeel inderdaad verder toegelicht.

Wat de militaire rechtscolleges in oorlogstijd betreft, zal ik bijna even kort zijn: het is inderdaad mijn mening – ik kom hierop terug – dat er nooit meer militaire rechtscolleges zullen worden opgericht.

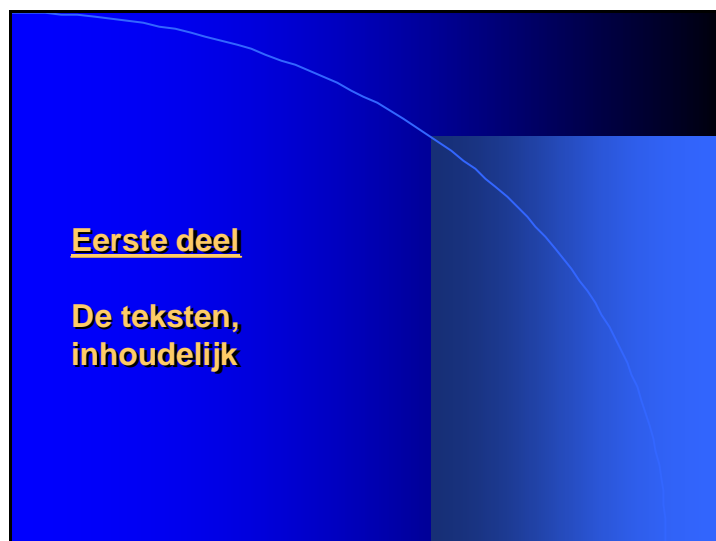
Dia 3

In het tweede deel van mijn exposé zal ik eerst aanduiden waarom de hervorming stilaan onafwendbaar werd.

Nadien zal ik, aan de hand van wat vijftien jaar lang onze "mission statement" was, een poging ondernemen om de hervorming, zo objectief als het mij mogelijk zal zijn, te beoordelen.

Dia 4

Wat leren ons de teksten, inhoudelijk ?

Dia 5

➤ Op 1 januari 2004 traden in voege:

- de wet van 10 april 2003 tot regeling van de afschaffing van de militaire rechtscolleges in vreedetijd alsmede van het behoud ervan in oorlogstijd (B. S., 7 mei 2003)
- de wet van 10 april 2003 tot regeling van de rechtspleging voor de militaire rechtscolleges en tot aanpassing van verscheidene wettelijke bepalingen naar aanleiding van de afschaffing van de militaire rechtscolleges in vreedetijd (B. S., 7 mei 2003)

In toepassing van een koninklijk besluit van 10 april 2003, verschenen in het (electronisch) Staatsblad van 7 mei 2003, traden twee wetten in voege op 1 januari 2004, te weten:

- de wet van 10 april 2003 tot regeling van de afschaffing van de militaire rechtscolleges in vreedetijd, alsmede van het behoud ervan in oorlogstijd
- de wet van 10 april 2003 tot regeling van de rechtspleging voor de militaire rechtscolleges en tot aanpassing van verscheidene wettelijke bepalingen naar aanleiding van de afschaffing van de militaire rechtscolleges in vreedetijd.¹

Dia 6

➤ Voorheen
was reeds artikel 157, eerste lid
van de Gecoördineerde Grondwet
van 17 februari 1994 (ex-artikel 105 Grondwet 1831)
gewijzigd (B.S., 31 januari 2003, derde uitgave)

- De nieuwe tekst luidt:
“Er zijn militaire gerechten wanneer de staat van oorlog bepaald in artikel 167, § 1, tweede lid is vastgesteld. De organisatie van de militaire gerechten, hun bevoegdheid, de rechten van verplichtingen van de leden van deze gerechten, alsmede de duur van hun ambt worden bij wet geregeld.”
- De vroegere tekst omvatte, in substantie, alleen de laatste zin.

Voorheen was reeds artikel 157, eerste lid van de Gecoördineerde Grondwet van 17 februari 1994 (het vroegere artikel 105 van de Grondwet van 1831) gewijzigd (B.St. 31 januari 2003, derde uitgave).

De nieuwe tekst van artikel 157 Grondwet luidt nu :

¹ Waarom twee wetten?

Dit heeft te maken met het bi-cameraal regime van het parlement.

De eerste wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 Grondwet, de tweede een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 Grondwet.

Voor de eerste wet (artikel 77) hebben Senaat en Kamer van Volksvertegenwoordigers een zelfde bevoegdheid.

Om de tweede wet (artikel 78) te onderzoeken, moest de Senaat het wetsontwerp dat door de Kamer was aangenomen, evoceren.

“Er zijn militaire gerechten wanneer de staat van oorlog bepaald in artikel 167, § 1, tweede lid is vastgesteld.

De organisatie van de militaire gerechten, hun bevoegdheid, de rechten en verplichtingen van de leden van deze gerechten, alsmede de duur van hun ambt worden bij wet geregeld.”

De vroegere tekst omvatte, in substantie, alleen de tweede zin van het huidige artikel 157.

Dia 7

Ogenschijnlijk:
Verschillende
rechtscolleges
naargelang
vredes- of oorlogstijd

De facto :
Nooit meer
militaire rechtscolleges

Ogenschijnlijk kunnen er, in de toekomst, nog militaire rechtscolleges opgericht worden.

In de mate dat de Grondwet de inrichting van militaire rechtscolleges echter formeel verbond aan artikel 167, §1, tweede lid Grondwet, meen ik echter te mogen stellen (en zelfs te moeten hopen) dat er nooit meer militaire rechtscolleges zullen bestaan.

Ik kom daar straks nader op terug.

Dia 8

Kerngegevens
voor vreedestijd:

- **Krijgsauditeur = Procureur des Konings**
- **Krijgsraad = Correctionele Rechtbank**
- **Rijkswacht = Politie**

Over de gevolgen in vredetijd van de wetten van 10 april 2003 kan ik kort zijn.

In substantie blijft alles ongewijzigd, als men maar enkele woorden omwisselt.

Waar Krijgsauditeur staat, leest U Procureur des Konings of Federale Procureur.

Waar Krijgsraad staat, leest U correctionele rechtbanken en het woord “Rijkswacht” vervangt U door Politie.

Dia 9

De militaire rechtscolleges in oorlogstijd
De definitie van “oorlogstijd”

*Art. 167, § 1, tweede lid Grondwet :
De Koning voert het bevel over de krijgsmacht,
stelt de staat van oorlog vast
alsook het einde van de vijandelijkheden.
Hij geeft daarvan kennis aan de Kamers,
zodra het belang
en de veiligheid van de Staat het toelaten,
onder toevoeging van de passende mededelingen.*

Ik zal wel, maar zeer in het kort, ingaan op de samenstelling van de militaire rechtscolleges in oorlogstijd.

Hierbij moet ik onmiddellijk benadrukken dat het begrip “oorlogstijd” juridisch een zeer technische betekenis heeft: een conflict, hoe internationaal en hoe hevig ook, brengt ons niet noodzakelijk tot “oorlogstijd”.

Voor artikel 167, §1, tweede lid, betekent oorlogstijd de vaststelling van de staat van oorlog bij Koninklijk Besluit en de kennisgeving van deze toestand door de Koning aan de Kamers.

Dia 10

De militaire rechtscolleges in oorlogstijd
De definitie van “oorlogstijd”

*Wetten van 10 april 2003 en 20 mei 1994
“De militair bevindt zich in periode van oorlog
of in periode van vrede. De periode van
oorlog is, voor het geheel van de krijgsmacht,
de periode die, in geval van een
internationaal conflict, begint en eindigt op de
tijdstippen die door de Koning bij een in
Ministerraad overlegd besluit worden
vastgelegd . Buiten die periode bevindt de
militair zich in een periode van vrede.”*

Hunnerzijds verwijzen de nieuwe wetten van 10 april 2003 betreffende de militaire rechtscolleges naar van de wet van 20 mei 1994 betreffende de aanwending van de krijgsmacht, de paraatstelling, alsook betreffende de periodes en de standen waarin de militair zich kan bevinden.

Luidens artikel 2 van deze laatste wet bevindt de militair zich in periode van oorlog of in periode van vrede.

“De periode van oorlog is, voor het geheel van de krijgsmacht de periode die, in geval van een internationaal conflict begint en eindigt op de tijdstippen die door de Koning bij een in Ministerraad overlegd besluit worden vastgelegd. Buiten die periode bevindt de militair zich in een periode van vrede”

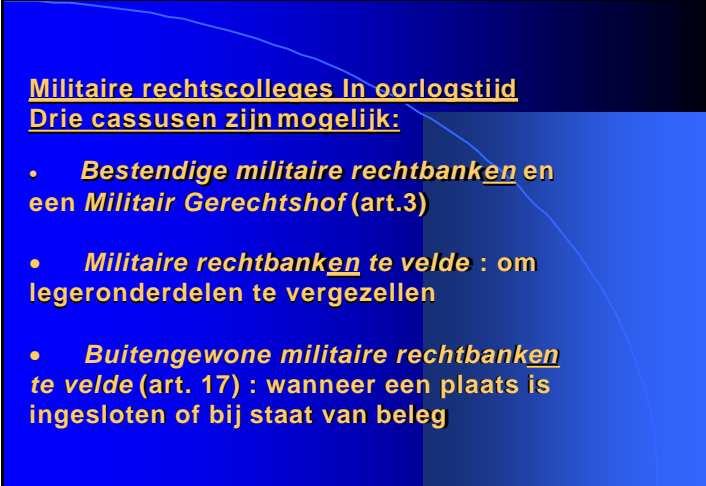
Een eerste conclusie: er kunnen alleen nog militaire rechtscolleges worden opgericht bij mobilisatie, anders gesteld als er zich, in Europa, opnieuw Napoleontische veldslagen voordoen of wereldoorlogen zoals tijdens de twintigste eeuw.

Militairen weten dat deze hypothesen vandaag zeer onwaarschijnlijk mogen genoemd worden.

Onze poging om de grondwetgever van 2003 er toe te brengen aan het parlement de bevoegdheid te verlenen om nog militaire rechtscolleges op te richten telkens de crisistoestand het zou vergen, werd door de meerderheid verworpen.

Ik begrijp dit alles aldus dat de grondwetgever, nooit meer, militaire rechtscolleges actief wil zien.

Dia 11

Militaire rechtscolleges In oorlogstijd
Drie cassussen zijn mogelijk:

- Bestendige militaire rechtbanken en een Militair Gerechtshof (art.3)
- Militaire rechtbanken te velde : om legeronderdelen te vergezellen
- Buitengewone militaire rechtbanken te velde (art. 17) : wanneer een plaats is ingesloten of bij staat van beleg

In de vandaag dus ondenkbare hypothese dat de Koning der Belgen de staat van oorlog vaststelt en mobilisatie decreteert, kunnen drie verscheidene modellen van militaire rechtbanken worden ingericht:

- bestendige militaire rechtbanken en een Militair Gerechtshof, op het grondgebied van het Rijk,
- militaire rechtbanken te velde om legeronderdelen te vergezellen,
- buitengewone militaire rechtbanken te velde, op initiatief van de commandant van een plaats die is ingesloten of bij staat van beleg “overeenkomstig de besluitwet van 11 oktober 1916”.

Dia 12

De militaire rechtscolleges in oorlogstijd
Aanwijzingen door Justitie

“Gelijktijdig met de afkondiging van het koninklijk besluit bepaald voor de mobilisatie van het leger” wijst de Minister van Justitie de magistraten aan die de militaire rechtscolleges zullen bemannen

Deze burgerlijke magistraten

- moeten *“reservemagistraat in oorlogstijd”* zijn
- houder zijn van een *“brevet in militaire technieken”* dat minder dan vijf jaar geleden is uitgereikt door de Minister van Landsverdediging of bijscholingscursussen hebben gevolgd

“Gelijktijdig met de afkondiging van het koninklijk besluit bepaald voor de mobilisatie van het leger” (op dag 1 van de oorlog dus) wijst de Minister van Justitie de magistraten aan die de militaire rechtscolleges zullen bemannen.

Deze burgerlijke magistraten moeten reeds reservemagistraat in oorlogstijd zijn en houder van een “brevet in militaire technieken” dat minder dan vijf jaar geleden is uitgereikt door de Minister van Landsverdediging. Eens die termijn is verstreken, moeten zij bijscholingscursussen volgen

Het brevet bewijst dat de magistraat “een militaire basisopleiding” heeft gevolgd (artikel 4, § 2 Wet regeling afschaffing militaire rechtscolleges).

Dia 13

De militaire rechtscolleges in oorlogstijd
Voornaamste kenmerken

In principe, is er in elke casus:

- * een **(N)+(F)+(D) correctionele kamer**
- * een **raadkamer / KI,**

Er is een openbaar ministerie,

- * een **onderzoeksrechter,**
- * een **voorzitter/rechter**

In de bestendige militaire rechtscolleges zullen altijd magistraten, eventueel reserve-juristen, worden aangewezen om er:

- de functies van rechter, onderzoeksrechter en lid van het o.m. uit te oefenen
- in het onderzoeksgerecht (raadkamer of K.I.)
- in de correctionele kamer van de rechtbank of van het hof.

Dia 14

In elke kamer van een militaire rechtbank:

- * een rechter
- * een hoger officier en een kapitein (of kapitein-commandant)

In elke kamer van het militair gerechtshof:

- * een raadsheer in het hof van beroep
- * een kolonel (of luitenant-kolonel) en een majoor

In de regel vinden wij in elke kamer dus een voorzitter-rechter en twee militaire assessoren:
in de rechtbank:

een hoger officier en een kapitein of kapitein commandant,

in het hof:

een kolonel of luitenant-kolonel en een majoor.

In principe nemen de generaals dus geen zitting meer in de rechtbank of het hof, tenzij de rang van de verdachte het zou vragen.

Dia 15

De assessoren worden

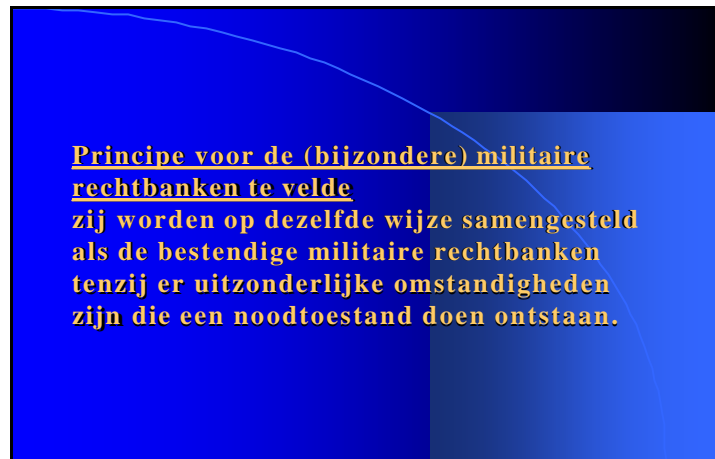
- * bij loting aangewezen
- * voor drie maanden

Zij hebben, elk, twee plaatsvervangers

De militaire assessoren worden bij loting aangewezen voor een periode van drie maanden.

Zij hebben, elk, twee plaatsvervangers.

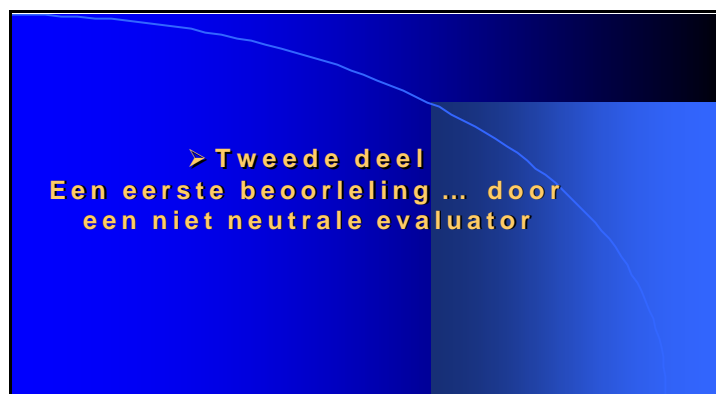
Dia 16

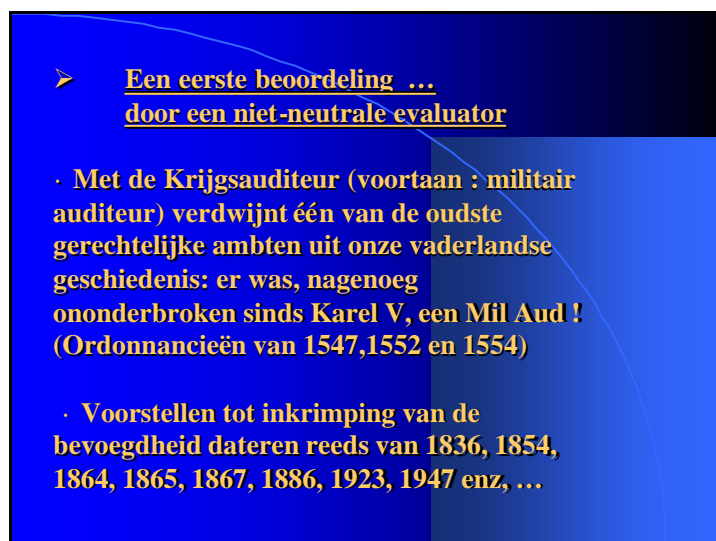
Te velde worden de militaire rechtbanken of de bijzondere militaire rechtbanken, samengesteld op dezelfde wijze als de bestendige militaire rechtbanken, tenzij er “*uitzonderlijke omstandigheden zijn die een noodtoestand doen ontstaan*” (artikel 16 Wet regeling afschaffing militaire rechtscolleges).

Dia 17

DEEL 2 : Een eerste beoordeling ... door een niet neutrale evaluator

Dia 18

En met de Krijgsauditeur verdwijnt één van de oudste gerechtelijke ambten uit onze vaderlandse geschiedenis.

Er is inderdaad een nieuwe Nederlandse benaming om het lid van het openbaar ministerie aan te duiden, namelijk militair auditeur.

De afschaffing in oorlogstijd, beter gesteld de afschaffing “tout court” van de militaire rechtscolleges was reeds langs nakend.

Ik citeer hieromtrent uit het standaardwerk “Militair Strafrecht” van Gorlé en Van Gerven:

“Reeds in 1853 stelde volksvertegenwoordiger Auguste Orts voor de bevoegdheid van de militaire rechtbanken te beperken tot de militaire misdrijven in de strikte zin van het woord. Ter ondersteuning van dit wetsvoorstel verwees Orts naar een zaak waarbij twee officieren die door hun nalatigheid verantwoordelijk waren voor een ramp in het kamp van Beverloo, niet werden vervolgd.” ... “In de 19de eeuw werd de inkringing van de bevoegdheid ... tot zevenmaal toe besproken (1836, 1854, 1864, 1865, 1867, 1886 en 1898) maar telkens zonder resultaat.” ... “In de 20ste eeuw werden in dezelfde zin wetsvoorstellen ingediend : in 1923 ..., in 1947 ... in 1977 ... enz...”

Wij moeten dus wel durven vast te stellen dat er altijd, ten overstaan van het vervolgings- en/of het berechtingsbeleid van de militaire rechtscolleges, een zeker wantrouwen heeft bestaan.

Dia 19

>3/2 Een eerste beoordeling ...
door een niet-neutrale evaluator

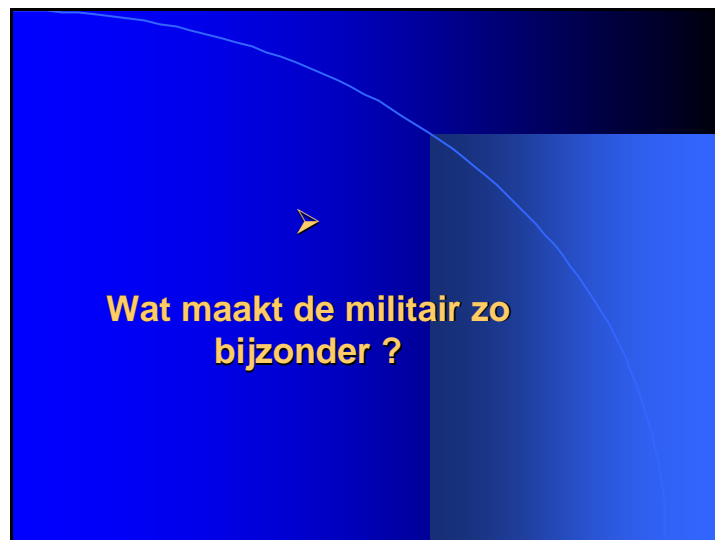
- “Hamvraag” bij elk voorstel tot afschaffing was: waarom militairen op een verschillende wijze berechten ?
- Totnogtoe was dit mijn antwoord: het verschil in behandeling was grondwettelijk toelaatbaar omdat het op objectieve criteria berust en REDELIJK VERANTWOORD is door de specifieke finaliteit van de krijgsmacht (zie vooral, artikel 9, 1°, Wet Tucht Krijgsmacht, B.St. 1 februari 1975).

Bij elk van deze voorstellen tot inkringing van de bevoegdheden of tot afschaffing van de rechtsmacht, was de “hamvraag” steeds dezelfde:

Waarom moeten militairen berecht worden op een wijze die verschilt van deze waarop de niet-militair wordt beteugeld?

Totnogtoe heb ik steeds de mening verdedigd dat dit verschil in behandeling grondwettelijk toelaatbaar was omdat het, in alle redelijkheid, door objectieve criteria werd verantwoord.

Dia 20

Wat maakt de militair dan zo speciaal ?

De specifieke finaliteit van de krijgsmacht, een element waarmede de rechtspraak in militaire zaken zeer in het bijzonder rekening moet houden en die maakt dat ook háár reden van bestaan niet volledig samenvalt met de finaliteit van de rechtspraak in zaken van gemeen recht.

Wat is uiteindelijk die fundamentele reden van bestaan van de krijgsmacht ?

Op een wettelijke wijze,
zo efficiënt mogelijk,
gebruik te maken van de meest extreme machts- en geweldmiddelen die er zijn,
telkens wanneer de overheid van het land daartoe besluit.

De krijgsmacht is dus een organisatie die - laten wij dit niet vergeten – op geweld is gericht, anders gezegd een "geweldorganisatie".

Dit wordt, tot in het extreme, aangeven door artikel 9 van de wet van 14 januari 1975 houdende het tuchtreglement van de krijgsmacht.

Dit is de bepaling die voorziet dat militairen, onder alle omstandigheden, de wettelijke verplichting hebben het land moedig en gewetensvol te dienen "zo nodig op gevaar voor hun leven".

Geen enkele andere arbeidsovereenkomst voorziet dit.

En omdat het niet zo vanzelfsprekend is dat een lid van de krijgsmacht, uit eigen initiatief, aan dergelijk verregaand voorschrift voldoet, geeft de wet aan de meerdere gezag over de ondergeschikte.

Via zijn bestraffingsmacht kan de meerdere de ondergeschikte dan dwingen om zijn wettelijke verplichtingen te vervullen.

In elk leger zijn hiërarchie en discipline daarom essentieel.

Een tuchtloos leger, militairen die de wetten niet eerbiedigen, zijn daarom een bedreiging voor de democratische samenleving.

In mijn ogen is het dus fout een leger te beschouwen als een "gewoon" overheidsbedrijf, waarin het beheer van de "human resources" gelijk zou lopen met dit van een ander bedrijf.

En waar, in het geschetst kader, m.a.w. telkens orde en tucht er bij betrokken is, de rechter zich in het verlengde van de hiërarchische overste bevindt, rechtvaardigt het zich dat de berechting van de militair anders verloopt dan in een civiele omgeving.

Juist zoals de conceptie van de krijgsmacht moet uitgaan van een organisatievorm waarbij, soepel en snel, kan worden overgeschakeld van vredes- naar oorlogs- of crisistijd, moet (moest, want de wetgever besliste er anders over) – in mijn ogen – ook het gerecht zich reeds in vreedstijd voorbereiden op zijn opdracht in oorlogstijd.

Als men het brandweercorps nog moet oprichten op het ogenblik dat de brand reeds is uitgebroken, riskeert de brandbestrijding zeer slecht te verlopen.

Nochtans is het precies dat wat de wetgever thans verwacht van de militaire rechtbanken in oorlogstijd.

Kon men, in dit perspectief, spreken van een discriminatoire behandeling ? Zeker niet: het verschil in behandeling was ten volle gerechtvaardigd.

Volgens constante rechtspraak sluiten de grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie inderdaad niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening gehouden met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen.

Het gelijkheidsbeginsel zou slechts geschonden zijn wanneer komt vast te staan dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

Nu de Grondwetgever, "in alle wijsheid", heeft beslist, kan ik slechts hopen dat de brand nooit uitbreekt, niet in vreedstijd en niet in oorlogstijd .

Dia 21

> Een eerste beoordeling door een niet-neutrale evaluator

En als wij dan toch een vergelijking maken ?

Hof van assisen = berechting door “zijn gelijken”
Militaire rechtbanken = berechting door “zijn gelijken”

· **De Grondwetgever van 2003 besliste er anders over.**

Maar ik blijf wat rebels,

en als wij dan toch een vergelijking maken tussen civiele en militaire rechtspraak, stel ik – in dit verband – nog een retorische vraag.

Wat is het verschil tussen de procedure in een hof van assisen en de procedure voor de krijgsraad ?

Gaat het hier niet telkens om “berechting door zijn gelijken” ?

Waarom is dit fout wanneer het om militairen handelt , maar correct voor de gewone burger?

Dia 22

> Een eerste poging tot beoordeling ... door ee niet neutrale evaluator

Enkele factoren die mettertijd de *redelijke verantwoording* negatief hebben beïnvloed:

- het onverwerkt verleden
- het *anders zijn* : geen uitzonderingsrechtbanken want grondwettelijk voorzien, wel gespecialiseerd (zoals arbeidsgerechten en rechtbanken van koophandel, maar ... in strafzaken)
- de *gans verouderde* wetgeving en het uitblijven van de gewenste parlementaire reacties bij gewijzigde internationale rechtspraak (zaak Pauwels)
- de *invloeden uit Frankrijk en Nederland versus* meer recente trends
- een aantal verkeerde percepties inzake mensenrechten en een vermeende partialiteit (te streng of ... te mild)

Wat waren uiteindelijk de negatieve factoren die ons zo ver hebben gebracht.

Er zijn er een groot aantal.

Een groot aantal personen, lees politieke partijen, houden niet van militaire rechtbanken, een bepaald aantal omdat zij niet zo veel van gezag houden, anderen omwille van een onverwerkt verleden.

De militaire magistraten waren anders.

Maar wij waren geen uitzonderingsrechtbanken – sinds 1831 is er sprake van militaire rechtbanken in de Grondwet.

Wij waren, juist zoals arbeidsrechtbanken en rechtbanken van koophandel, gespecialiseerde rechtscolleges.

Wat ik vooral betreurt is de onverschilligheid, de laksheid waarmee de politieke wereld elk moderniseringsproces heeft geweigerd: wij moesten ... de provisorische instructie op het Hoof Militair Gerechtshof van ... 1814 maar blijven toepassen.

Negatief was ook de evolutie in bepaalde landen die ons omringen, meer bepaald Frankrijk en Nederland, terwijl – bij voorbeeld – op het arrest van het Hof van Straatsburg in de Belgische zaak Pauwels heel anders werd gereageerd (in Groot Britannië) in deze zin dat men onmiddellijk tot de nodige aanwijzingen overging om de scheiding van vervolging en onderzoek te realiseren.

Ook is het moeilijk vechten tegen foutieve percepties als de Minister van Justitie durft stellen dat een bepaald rechtsmacht maar moet worden afgeschaft omtrent ze een niet populaire uitspraak deed : toen stelde ik mij de vraag of dit land een rechtstaat is .

Dia 23

➤ Een eerste poging tot beoordeling
...door een niet-neutrale evaluator

Wat was, vijftien jaar lang, onze “MISSION STATEMENT”?

De vaste wil om, prioriteit, ten behoeve van de krijgsmacht en zijn leden, wereldwijd, snel en met de gepaste expertise,
RECHT TE SPREKEN
met eerbieding van ieders rechten
samen met een aantal gespecialiseerde medewerkers, in omvang gelijk aan het parket van een klein arrondissement, zodat het geheel van de rechtsmacht, toekomstgericht, onmiddellijk, operationeel kon zijn op de dag dat het, helaas, nodig zou zijn.

➤ Een eerste poging tot beoordeling
...door een niet-neutrale evaluator

WAT ZAL ER THANS OVERBLIJVEN ...
AAN PRIORITEIT
AAN SNELHEID
AAN MOBILITEIT
AAN EXPERTISE

DE TOEKOMST
ZAL DEZE VRAGEN
BEANTWOORDEN

Kan in vele omstandigheden
“de-pe-na-li-seren” geen betere oplossing brengen ?

Wat bezielde ons uiteindelijk vijftien jaar lang ? Wat was, vijftien jaar lang, onze “mission statement” ?

De vaste wil om, prioritair,

ten behoeve van de krijgsmacht en zijn leden,

wereldwijd,

snel,

en met de gepaste expertise,

RECHT TE SPREKEN,

met eerbiediging van eenieders rechten,

dit alles in samenwerking met een ploeg van gespecialiseerde collegae et medewerkers,

in omvang gelijk aan die van een klein arrondissement,

een dagelijkse inspanning die er moest voor zorgen dat het geheel van de rechtsmacht,

toekomstgericht,

*onmiddellijk operationeel kon worden op de dag dat het , helaas, nodig zou zijn ergere zaken,
zoals oorlogsmisdaden, te beteugelen .*

Wat zal hiervan overblijven?

o als de militaire dossiers niet langer prioritair zijn?

- als de berechting van militaire zaken trager verloopt en dit een weerslag krijgt op discipline?
- als “het gerecht” niet langer optreedt omdat de magistraat niet meer aanwezig is op het operatietoneel
- als er, over enkele jaren, geen expertise meer bestaat in de rechterlijke wereld omdat de jongere magistraat geen legerdienst meer doet ...

De toekomst zal deze vragen beantwoorden.

Maar U voelt ongetwijfeld waar mijn twijfels liggen.

Daarom stel ik meteen de vraag voor het debat dat vandaag begint:

Moeten een aantal militaire misdrijven niet eerder ge-de-pe-na-li-seerd worden, in deze zin dat deze inbreuken op de tucht niet langer meer strafrechterlijk maar disciplinair worden beteugeld?

Meteen zitten wij bij de kern van de onze studiedag van vandaag.

BIJLAGE 1

Bijzonderste bepalingen van de wet van 10 april 2003 tot regeling van de afschaffing van de militaire rechtscolleges in vredetijd alsmede van het behoud ervan in oorlogstijd (B. St. 7 mei 2003).

Artikel 2 definieert de oorlogstijd overeenkomstig artikel 2 van de wet van 20 mei 1994 betreffende de aanwending van de krijgsmacht, de paraatstelling, alsook betreffende de periodes en de standen waarin de militair zich kan bevinden.

Overeenkomstig artikel 3 bestaan er in oorlogstijd

- bestendige militaire rechtbanken en een Militair Gerechtshof - De bestendige militaire rechtbanken en het Militair Gerechtshof worden geïnstalleerd op de bij koninklijk besluit bepaalde dag voor de mobilisatie van het leger.
- militaire rechtbanken te velde om bepaalde legeronderdelen vergezellen.
- er kunnen ook buitengewone militaire rechtbanken te velde worden ingericht (zie artikel 17 van de wet)

Artikel 4 t/m 7 betreffen de aanwijzingen voor een ambt in een militaire rechtbank of in het Militair Gerechtshof. Deze magistraten

- moeten voordien aangewezen als “reservemagistraat in oorlogstijd”:
 - de aanwijzingen geschieden onder de burgerlijke magistraten voor een hernieuwbare periode van negen jaar;
 - aanwijzingen die in oorlogstijd verstrijken, worden ambtshalve verlengd.
- houder zijn van een “brevet inzake militaire technieken” dat minder dan vijf jaar geleden door het Ministerie van Landsverdediging is uitgereikt of van een attest waaruit blijkt dat men bijscholingscursussen volgde:

- het brevet inzake militaire technieken bewijst dat de magistraat een militaire basisopleiding heeft gevolgd.

Gelijktijdig met de afkondiging van het koninklijk besluit bepaald voor de mobilisatie van het leger:

- wijst de minister van Justitie, naargelang de behoeften, de reservemagistraten en de reservedoctor en licentiaten in de rechten aan die respectievelijk hun ambt zullen uitoefenen in de militaire rechtbanken of in het Militair Gerechtshof,
- organiseert de minister van Justitie de loting die bepaalt welke reservemagistraten als vast lid en welke magistraten als plaatsvervangend lid zullen optreden.

Indien nodig kunnen de aanwijzingen gebeuren na de aanneming van het koninklijk besluit dat de mobilisatie van het leger vaststelt.

Voor de magistraten van het openbaar ministerie kan worden overgegaan tot een ambtshalve aanwijzing. De auditeur-generaal kan, indien nodig, onder het reservekader van magistraten van het openbaar ministerie magistraten aanwijzen om de troepen naar het buitenland te vergezellen.

De Minister van Justitie stelt een einde aan de aanwijzingen naargelang de vermindering van de activiteiten van de militaire gerechten.

De artikelen 8 t/m 63 regelen de organisatie van de militaire rechtbanken (uiteraard in oorlogstijd)

Zij voorzien in

- (a) Bestendige militaire rechtbanken.

De militaire rechtbanken worden voorgezeten door een rechter die aangewezen wordt uit de reservemagistraten.

Zij bestaan uit een Nederlandse kamer, een Franse kamer, een Duitse kamer en een raadkamer.

Met uitzondering van de raadkamer bestaan de kamers uit :

- 1° een rechter of, in het geval bedoeld in artikel 4, § 3, tweede lid, een niet militaire reservedoctor of -licentiaat in de rechten die de kamer voorziet;
- 2° een hoofdofficier als assessor;
- 3° een lagere officier als assessor die ten minste de graad van kapitein bezit.

Elke assessor bij een militaire rechtbank heeft twee plaatsverangers.

Assessoren en hun plaatsverangers worden voor een termijn van drie maanden bij loting aangewezen. Telkens als de verplaatsingen van de troepenmacht van het garnizoen zulks rechtvaardigen, kan de commandant van de zetel van een militaire rechtbank bevelen de assessoren ervan te vernieuwen.

De raadkamer bestaat uit een enkele rechter of, in het geval bedoeld in artikel 4, § 3, tweede lid, een reservedoctor of -licentiaat in de rechten die de taal van de verdachte kent.

De Koning wijst voor elke militaire rechtbank onder de reserverechters of, in het geval bedoeld in artikel 4, § 3, tweede lid, onder de reservedoctor en -licentiaten in de rechten, een onderzoeksrechter aan.

(b) Militaire rechtbanken te velde.

De militaire rechtbanken te velde zijn op dezelfde wijze samengesteld als de bestendige militaire rechtbanken tenzij er uitzonderlijke omstandigheden zijn die een noodtoestand doen ontstaan.

Indien uitzonderlijke omstandigheden een noodtoestand doen ontstaan, kan de commandant van het legeronderdeel of van het grondgebied waarvoor de militaire rechtbank te velde is ingesteld, voor een termijn van ten hoogste drie maanden doctoren of licentiaten in de rechten, of bij gebreke hoofdofficieren aanstellen om het ambt van rechter uit te oefenen.

Onder dezelfde voorwaarde kan het ambt van onderzoeksrechter worden uitgeoefend door een magistraat van het openbaar ministerie bij de militaire rechtbank te velde. Deze magistraat vermag achteraf niet meer als magistraat van het openbaar ministerie op te treden in deze procedure. Bij gebreke aan een magistraat van het openbaar ministerie, kan het ambt van onderzoeksrechter worden uitgeoefend door een doctor of een licentiaat in de rechten of door een officier. Deze officier mag het ambt van onderzoeksrechter en assessor in het kader van eenzelfde procedure niet cumuleren.

(c) Buitengewone militaire rechtbanken te velde: .

Wanneer een plaats is ingesloten of de omstandigheden er van zodanige aard zijn dat zij zich in staat van beleg bevindt overeenkomstig de besluitwet van 11 oktober 1916 betreffende de staat van oorlog en de staat van beleg, kan de commandant een buitengewone militaire rechtbank te velde instellen.

Te volgen principe : de regels betreffende de samenstelling van militaire rechtbanken zoveel mogelijk in acht worden genomen.

De artikelen 19 en volgende betreffen de inrichting van het openbaar ministerie.

Een militair auditeur oefent het ambt van openbaar ministerie uit bij de bestendige militaire rechtbank. Hij doet dit onder het toezicht en de leiding van de auditeur-generaal bij het Militair Gerechtshof en wordt daartoe bijgestaan door een of meer eerste substituten of substituten van de militaire auditeur of reservedoctor en -licentiaten in de rechten die onder zijn toezicht en onmiddellijke leiding staan.

Wanneer uitzonderlijke omstandigheden de aanwijzing van een professionele reservemagistraat verhinderen, wordt er een beroep gedaan op een reservedoctor of -licentiaat in de rechten, of bij gebreke daaraan, een hoofdofficier.

De artikelen 39 en volgende hebben betrekking op het Militair Gerechtshof.

Het Militair Gerechtshof bestaat uit een Nederlandse kamer, een Franse kamer, een Duitse kamer en een kamer van inbeschuldigingstelling.

Met uitzondering van de kamer van inbeschuldigingstelling bestaan de kamers uit :

- 1° een raadsheer bij het hof van beroep of in het geval bedoeld in artikel 4, § 3, tweede lid, een niet-militaire reservedoctor of -licentiaat in de rechten die de kamer voorziet;
- 2° een kolonel of een luitenant-kolonel als assessor;
- 3° een majoor als assessor.

Ook elke assessor van het Militair Gerechtshof heeft twee plaatsvervangers.

De assessoren en hun plaatsvervangers worden, opnieuw, bij loting aangewezen voor een zittijd van drie maanden.

De auditeur-generaal oefent het ambt van Openbaar Ministerie bij het Militair Gerechtshof uit (artikel 50).

Hij wordt bijgestaan door een eerste advocaat-generaal en één of meer advocaten-generaal bij het Militair Gerechtshof alsmede door een of meer substituten van de auditeur-generaal of reservedoctor of -licentiaten in de rechten.

De nieuwe wet regel eveneens:

- in de artikelen 65 t/m 67 de bevoegdheden van de militaire rechtscolleges en van de rechtscolleges van gemeen recht na afkondiging van de oorlogstijd

Artikel 65

De strafrechten van gemeen recht blijven in oorlogstijd bevoegd voor alle zaken waarvoor de strafvordering in vreedstijd werd ingesteld.

Artikel 66

Wanneer op het grondgebied van het Rijk op een plaats die door de vijand is ingesloten of die zich volgens de wet in staat van beleg bevindt, geen werkzame of geen gerechten van gemeen recht bestaan, worden alle personen die zich op het grondgebied bevinden, voor alle misdrijven berecht door de militaire gerechten.

Artikel 67

Wanneer ingevolge de vijand de werking van de militaire gerechten is geschorst, zijn de gerechten van gemeen recht bevoegd om kennis te nemen van de strafbare feiten die tot de bevoegdheden van de militaire gerechten behoren en voor de berechting van de personen die aan deze gerechten zijn onderworpen.

- in de artikelen 68 t/m 72 dezelfde bevoegdheden na de afkondiging van het einde van de oorlogstijd,
- in de artikelen 73 t/m 78 de bevoegdheid van de militaire rechtbanken.

Artikel 73

Vanaf de inwerkingtreding van het koninklijk besluit van mobilisatie van het leger, genomen overeenkomstig artikel 2, worden de personen die op het ogenblik van het plegen van het strafbaar feit overeenkomstig de artikelen 14 tot 14quater van de wet van 27 mei 1870 houdende het Militair Strafwetboek onderworpen zijn aan de militaire straffen, berecht door de militaire rechtbanken voor alle misdrijven die zij hebben begaan tegen de gewone straffen of de militaire wetten.

Hetzelfde geldt voor de personen die in welke hoedanigheid ook aan het leger verbonden zijn of die gemachtigd zijn om een troepenkorps dat van dit leger deel uitmaakt, te volgen.

Artikel 74

De krijgsgevangenen en de vreemdelingen worden door de militaire rechtbanken berecht voor alle misdrijven die zij hebben begaan tegen de gewone Belgische strafwetten.

Artikel 75

§ 1. De krijgsgevangenen zijn bovendien onderworpen aan de Belgische militaire wetten voor de volgende misdrijven :

1° verraad en bespieding;

2° deelneming aan mouterij zoals bedoeld in het Militair Strafwetboek en gepleegd door Belgen of vreemdelingen;

3° deelneming aan desertie met samenspanning gepleegd door Belgische militairen;

4° gewelddaden en smaad ten aanzien van een Belgische militair met een hogere graad dan die welke zijzelf bekleden in het leger van hun land of tegen een schildwacht;

5° de misdrijven bedoeld in artikel 14quater van de wet van 27 mei 1870 houdende het Militair Strafwetboek, jegens een overste van hun leger gepleegd;

6° insubordinatie zoals bedoeld in artikel 28 van de wet van 27 mei 1870 houdende het Militair Strafwetboek wanneer het bevel uitgaat van een Belgische militair met een hogere graad dan betrokkene.

§ 2. De vreemdelingen, zelfs vreemdelingen die geen militair zijn, die gevlucht zijn in oorlogstijd naar het Belgisch grondgebied, zijn aan de Belgische militaire wetten onderworpen voor de misdrijven bedoeld in § 1, 1°, 2° en 3°, en voor de gewelddaden en smaad tegen de militairen gelast ze te bewaken, of tegen een schildwacht.

Wanneer de strafwet wordt toegepast op een vreemdeling die militair is, wordt hij gestraft, ongeacht zijn graad, als een persoon die niet tot het leger behoort.

Artikel 76

De militaire rechtbanken nemen kennis van de misdrijven bedoeld in boek II, titel I, hoofdstuk II, van het Strafwetboek.

Artikel 77

Ongeacht de hoedanigheid van de persoon, blijven de rechtbanken van gemeen recht in oorlogstijd bevoegd om kennis te nemen van de misdrijven

Artikel 78

De militaire rechtbanken nemen kennis van de misdrijven waarvoor zij krachtens bijzondere strafwetten in oorlogstijd bevoegd zijn.

in artikel 79 de bevoegdheid van het Militair Gerechtshof.

Artikel 79

Het Militair Gerechtshof neemt kennis van het beroep tegen de vonnissen van de militaire rechtbank.

De artikelen 80 t/m 83 handelen ten slotte omtrent de rechtspleging

Artikel 80

De bevoegdheden van de procureur des Konings worden in oorlogstijd uitgeoefend door de militaire auditeur, die van de onderzoeksrechter door de onderzoeksrechter bij de militaire rechtbanken en die van de procureur-generaal door de auditeur-generaal bij het Militair Gerechtshof, overeenkomstig de wet van 10 april tot regeling van de rechtspleging voor de militaire rechtscolleges en tot aanpassing van verscheidene wettelijke bepalingen naar aanleiding van de afschaffing van de militaire rechtscolleges in vreedestijd.

Artikel 81

De bevoegdheid van gerechtelijke politie wordt onder het gezag van het Militair Gerechtshof uitgeoefend wanneer de feiten door de militaire gerechten kunnen worden berecht.

Artikel 82

De bevoegdheden van de raadkamer en van de kamer van inbeschuldigingstelling die zijn omschreven in de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis worden uitgeoefend door de raadkamer bij de militaire rechtbank en door de kamer van inbeschuldigingstelling bij het Militair Gerechtshof.

De Wet van 10 april 2003 tot afschaffing in vreedestijd van de militaire rechtscolleges voorziet ten slotte een aantal wijzigingen VOOR VREDESTIJD, te weten:

Invoeging van een nieuw artikel 24 bis in het wetboek van strafvordering

De magistraten die overeenkomstig artikel 309bis van het Gerechtelijk Wetboek in vreedestijd gemachtigd zijn om Belgische militaire troepen in het buitenland te vergezellen, oefenen al hun bevoegdheden ten opzichte van de personen bedoeld in artikel 10bis van de Voorafgaande titel van dit Wetboek uit op dezelfde manier als wanneer deze personen zich op het grondgebied van het Rijk zouden bevinden. "

Aanvulling van artikel 62bis van hetzelfde wetboek van strafvordering

Wanneer hij in vreedestijd kennis krijgt van een feit gepleegd in het buitenland dat in België vervolgd kan worden op grond van artikel 10bis van de voorafgaande titel van dit Wetboek, oefent de onderzoeksrechter al zijn bevoegdheden uit op dezelfde manier als wanneer de feiten op het grondgebied van het Rijk zouden zijn gepleegd. In dit geval, en wanneer de verdachte geen verblijfplaats heeft in België, zijn de onderzoeksrechters van de rechtbank van eerste aanleg te Brussel bevoegd. "

Invoeging van een nieuw artikel 144quinquies Ger.W.

In vreedestijd wordt de federale procureur ingelicht over de misdrijven die, overeenkomstig artikel 10bis van de Voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering in België kunnen worden vervolgd. Onverminderd de bepalingen van artikel 29 van het Wetboek van strafvordering, wordt hij rechtstreeks ingelicht hetzij door de commandanten van de militaire eenheden die in het buitenland gestationeerd zijn, hetzij door de leden van de federale politie die, overeenkomstig artikel 112 van de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, belast zijn met de politie van de militairen.

Wanneer overeenkomstig artikel 309bis een magistraat van het openbaar ministerie aanwezig is op de plaats van de operaties, wordt de in het vorige lid bedoelde inlichting rechtstreeks aan hem gegeven.

Onverminderd artikel 144ter beslist de federale procureur of, hetzij de procureur des Konings, hetzij hijzelf de strafvordering uitoefent in de gevallen bedoeld in dit artikel.

De beslissing wordt, behoudens dringende en noodzakelijke omstandigheden, genomen na overleg met de procureur des Konings.

Tegen de beslissing staat geen rechtsmiddel open. Inzake de bevoegdheidsverdeling tussen de procureur des Konings en de federale procureur betreffende de uitoefening van de strafvordering, kunnen geen nietigheden worden opgeworpen. "

Invoeging van een nieuw artikel 309 bis Ger.W.

In vreedstijd kunnen magistraten van het openbaar ministerie de Belgische troepen vergezellen bij militaire operaties in het buitenland, als de Ministers van Justitie en van Landsverdediging hiertoe in gemeenschappelijk overleg beslissen, na een gemotiveerd verslag van de militaire overheden dat bijzondere omstandigheden zulks rechtvaardigen.

Daartoe wordt door de Koning, na advies van de korpschef en op voordracht van het College van procureurs-generaal, een lijst van magistraten van het openbaar ministerie vastgesteld. Ze worden aangewezen onder de sedert ten minste een jaar benoemde magistraten van het openbaar ministerie die op de oproep tot kandidaten reageren.

De aanwijzing van de magistraten die op die lijst voorkomen, geldt voor een hernieuwbare periode van drie jaar.

Wanneer het zenden van een magistraat om de troepen te vergezellen gerechtvaardigd wordt overeenkomstig het eerste lid, dan wordt deze magistraat door de federale procureur gekozen ofwel uit de federale magistraten ofwel uit de magistraten die voorkomen op de door de Koning vastgestelde lijst. In dit laatste geval wordt aan de magistraat van rechtswege gedurende deze periode een opdracht bij het federaal parket gegeven.

De magistraat vervult die opdracht onder de onmiddellijke leiding en toezicht van de federale procureur.

De magistraat die de troepen vergezelt moet houder zijn van een brevet inzake militaire technieken dat minder dan vijf jaar geleden door het Ministerie van Landsverdediging is uitgereikt.

Het brevet inzake militaire technieken bewijst dat de magistraat die de troepen vergezelt, een militaire basisopleiding heeft gevolgd, op de wijze bepaald door de Minister van Landsverdediging.

Het brevet inzake militaire technieken blijft geldig zolang de houder een attest kan voorleggen, uitgereikt door het Ministerie van Landsverdediging aan diegenen die de bijscholingscursussen hebben gevolgd die om de vijf jaar worden georganiseerd.

De opdracht troepen te vergezellen mag geen negatieve gevolgen hebben op de verloning van de magistraat en heeft, in voorkomend geval, geen weerslag op het mandaat, vermeld in artikel 58bis, dat de betrokkene uitoefent.

Hoofdstuk III - Wijzigingen van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken: de artikel 100 t/m 105 .

Hoofdstuk IV - Wijziging van artikel 9 van de wet van 16 juni 1993 betreffende de bestraffing van ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht: artikel 106

Hoofdstuk V - Wijziging van de wet van 18 maart 1998 tot instelling van de commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling: artikel 107

Hoofdstuk VI – Opheffingsbepalingen: artikel 108

Hoofdstuk VII – Overgangsbepalingen: artikelen 109 tot en met 132.

Hoofdstuk VIII – Slotbepaling : artikel 133.

BIJLAGE 2

DE (TWEEDE) WET VAN 10 APRIL 2003 TOT REGELING VAN DE RECHTSPLEGING VOOR DE MILITAIRE RECHTSCOLLEGES EN TOT AANPASSING VAN VERSCHIEDENE WETTELIJKE BEPALINGEN NAAR AANLEIDING VAN DE AFSCHAFFING VAN DE MILITAIRE RECHTSCOLLEGES IN VREDESTIJD

TITEL I - Algemene bepaling.

Artikel 1. Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

TITEL II - Rechtspleging voor de militaire rechtscolleges = OORLOGSTIJD.

HOOFDSTUK I - Algemene bepalingen.

Art. 2.

Behoudens de uitzonderingen bedoeld in de wet van 10 april 2003 tot regeling van de afschaffing van militaire rechtscolleges in vreedestijd alsmede van het behoud ervan in oorlogstijd worden in oorlogstijd de misdrijven opgespoord en de daders ervan vervolgd en berecht volgens het gemeen strafprocesrecht.

Art. 3.

De strafvordering kan bij de militaire rechtbank aanhangig worden gemaakt bij wege van:

- 1° rechtstreekse dagvaarding door de militaire auditeur;
- 2° vrijwillige verschijning van de verdachte;
- 3° een beschikking van verwijzing gegeven door de raadkamer of door de kamer van inbeschuldigingstelling bij de militaire gerechten.

Art. 4.

Voor de militaire rechtbanken kan de strafvordering niet worden ingesteld door rechtstreekse dagvaarding van de benadeelde partij, zulks onverminderd de mogelijkheid om zich overeenkomstig het gemeen strafprocesrecht voor de militaire gerechten als burgerlijke partij te voegen.

Art. 5.

In oorlogstijd is het onmogelijk om zich burgerlijke partij te stellen bij de onderzoeksrechter bij de militaire gerechten.

Art. 6.

In oorlogstijd kan de rechter van het militaire gerecht die een vrijheidstraf oplegt, beslissen dat deze slechts wordt uitgevoerd vanaf de dag, door de Koning bepaald, voor het terugbrengen van het leger op voet van vrede.

HOOFDSTUK II. - Voorlopige hechtenis.

Art. 7.

De voorlopige hechtenis ten aanzien van personen voor wie de militaire gerechten bevoegd zijn, wordt in dit hoofdstuk geregeld.

Met uitzondering van de artikelen 13, 19, §§ 2, 3, tweede lid, en 5, 26, 27, § 1, 33, § 2 en 36, § 2, is in oorlogstijd de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis van toepassing.

Art. 8. § 1.

De verdachte en zijn raadsman worden gehoord wanneer de raadkamer bij de militaire rechtbank beslist tot buitenvervolginstelling of tot een verwijzing naar de militaire rechtbank.

§ 2. Bij buitenvervolginstelling wordt de aangehouden verdachte in vrijheid gesteld.

§ 3. Ingeval de feiten strafbaar zijn met correctionele straffen, kan de aangehouden verdachte bij de beschikking van verwijzing in vrijheid worden gesteld.

§ 4. De militaire auditeur kan bij de kamer van inbeschuldigingstelling beroep instellen tegen de buitenvervolginstelling of tegen de beschikking van verwijzing wat de opheffing van de voorlopige hechtenis betreft.

Het beroep moet worden ingesteld binnen een termijn van 24 uur te rekenen van de dag van de uitspraak. Dit beroep werkt schorsend.

De verklaring van hoger beroep moet worden gedaan op de griffie van de militaire rechtbank waar de raadkamer heeft gezeteld en wordt opgenomen in het register van de beroepen.

Art. 9.

Wanneer geen einde is gemaakt aan de voorlopige hechtenis en de verdachte is gedagvaard om te verschijnen, kan de voorlopige invrijheidstelling worden verleend op indiening van een verzoekschrift gericht aan:

- 1° de militaire rechtbank waar de zaak aanhangig is, vanaf de beschikking van verwijzing tot het vonnis;
- 2° het Militair Gerechtshof vanaf de instelling van het beroep tot de beslissing in hoger beroep;
- 3° het Militair Gerechtshof vanaf de voorziening in cassatie tot het arrest.

Art. 10.

Wanneer de militaire rechtbank of het Militair Gerechtshof de beklagde of beschuldigde veroordeelt tot een hoofdgevangenisstraf zonder uitstel, kunnen zij op vordering van het openbaar ministerie zijn onmiddellijke aanhouding bevelen indien ervoor moet worden gevreesd dat hij zich aan de uitvoering van de straf zal pogen te onttrekken of wanneer zulks noodzakelijk is voor de handhaving van de militaire discipline binnen het leger.

In die beslissing moet worden vermeld welke omstandigheden van de zaak die vrees wettigen. Over dergelijke beslissingen moet onmiddellijk na de uitspraak van de straf een afzonderlijk debat worden gehouden.

De beklagde en zijn raadsman worden gehoord ingeval zij aanwezig zijn. Deze beslissingen zijn niet vatbaar voor hoger beroep of verzet.

Art. 11.

De bevoegdheden toegekend aan de raadkamer en aan de kamer van inbeschuldigingstelling krachtens de artikelen 1, 6, 7 en 9 van de wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen en gewoontemisdadigers en plegers van bepaalde seksuele strafbare feiten en de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie worden in oorlogstijd uitgeoefend door de raadkamer bij de militaire rechtbank en door de kamer van inbeschuldigingstelling bij het Militair Gerechtshof.

Art. 12.

De mogelijkheid om beroep in te stellen tegen de beschikkingen van de raadkamer van de militaire rechtbank en tegen de arresten van de kamer van inbeschuldigingstelling bij het Militair Gerechtshof kan worden geschorst op dezelfde wijze en onder dezelfde omstandigheden als bepaald in artikel 24.

HOOFDSTUK III. - Deelneming en samenhang.

Art. 13.

Wanneer een persoon onderworpen aan de militaire gerechten en een persoon onderworpen aan de rechtbanken van gemeen recht tegelijkertijd worden vervolgd, hetzij als dader of mededader van of als medeplichtige aan een zelfde misdrijf, hetzij wegens samenhangende misdrijven, zijn de rechtbanken van gemeen recht bevoegd om de persoon onderworpen aan de militaire gerechten te berechten.

Art. 14.

Wanneer de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling bij de rechtbanken van gemeen recht beslist dat geen reden bestaat tot vervolging van de persoon onderworpen aan de rechtbanken van gemeen recht, maar oordeelt dat er reden bestaat tot vervolging van de persoon onderworpen aan de militaire gerechten, verwijst zij deze persoon naar de militaire gerechten.

Art. 15.

Wanneer de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling bij de militaire gerechten oordeelt dat reden bestaat om ook een persoon onderworpen aan de rechtbank van gemeen recht te vervolgen, schorst zij haar beschikking, op vordering van de militaire auditeur, tot na de beslissing over de strafvordering betreffende deze persoon.

Art. 16.

Wanneer een zelfde misdrijf of samenhangende misdrijven aanhangig zijn gemaakt bij verscheidene militaire rechtbanken, bepaalt het Militair Gerechtshof welke militaire rechtbank bevoegd is.

HOOFDSTUK IV. - Zittingsmisdrijven.

Art. 17.

De rechtbanken van gemeen recht kunnen bij voorrang en binnen de grenzen van het gemeen recht een persoon onderworpen aan de militaire gerechten berechten die op de terechtzitting van de rechtbanken van gemeen recht een misdrijf heeft gepleegd, zulks na hem ambtshalve een raadsman te hebben toegewezen. Zij kunnen hem eveneens verwijzen naar het Openbaar Ministerie bij de militaire gerechten. Zij kunnen in ieder geval de aanhouding bevelen.

Art. 18.

Wanneer een persoon onderworpen aan de rechtbanken van gemeen recht een misdrijf heeft gepleegd op de terechtzitting van de militaire gerechten, wordt hij onmiddellijk gevonnist, zulks na hem ambtshalve een raadsman te hebben toegewezen. Die persoon kan ook naar het bevoegde openbaar ministerie bij de rechtbanken van gemeen recht worden verwezen.

Art. 19.

Wanneer een persoon onderworpen aan de militaire gerechten een misdrijf heeft gepleegd op de terechtzitting van deze gerechten, kan hij onmiddellijk worden gevonnist, zulks na hem ambtshalve een raadsman te hebben toegewezen.

HOOFDSTUK V. - Rechtsmiddelen.

Afdeling I. - Verzet.

Art. 20.

Het verzet wordt gedaan volgens dezelfde vormen en binnen dezelfde termijnen als die waarin het gemeen strafprocesrecht voorziet voor correctionele zaken. Het verzet kan eveneens worden gedaan bij wege van een verklaring ter griffie van de militaire rechtbank of van het Militair Gerechtshof.

Afdeling II. - Hoger beroep.

Art. 21.

Het Openbaar Ministerie, de veroordeelde en de burgerlijke partij met betrekking tot de burgerlijke belangen kunnen beroep instellen tegen vonnissen van de militaire rechtbanken.

Art. 22.

De verklaring van hoger beroep wordt gedaan ter griffie van de militaire rechtbanken volgens dezelfde vormen en binnen dezelfde termijnen als die waarin het gemeen strafprocesrecht voorziet voor correctionele zaken.

Art. 23.

Wanneer de verdachte niet is verschenen in hoger beroep of zich niet heeft laten vertegenwoordigen, kan hij zich niet in cassatie voorzien.

Art. 24.

Bij een koninklijk besluit vastgesteld na overleg in Ministerraad, kan de termijn om hoger beroep in te stellen wegens militaire noodwendigheden geschorst worden of teruggebracht worden tot een maximumtermijn van vijf dagen. De bevelhebber van een omsingelde plaats of van een gedeelte van het leger waarvan de communicatiemiddelen door de vijand of door overmacht verbroken zijn, heeft steeds het recht om deze schorsing te bevelen.

Afdeling III. - Cassatie.

Art. 25.

Onder voorbehoud van de bepalingen van deze afdeling wordt de voorziening in cassatie tegen arresten van het Militair Gerechtshof gedaan volgens dezelfde vormen en binnen dezelfde termijnen als die waarin het gemeen strafprocesrecht voorziet voor correctionele zaken.

Art. 26.

De verklaring van voorziening in cassatie kan door de veroordeelde of door de burgerlijke partij of door het openbaar ministerie zowel bij de griffie van de militaire rechtbank als bij de griffie van het Militair Gerechtshof worden gedaan.

Art. 27.

In geval van vernietiging van een arrest wordt de zaak opnieuw verwezen naar het Militair Gerechtshof, samengesteld uit andere rechters.

Art. 28.

De termijn om zich in cassatie te voorzien, kan overeenkomstig artikel 24 worden geschorst of beperkt.

HOOFDSTUK VI. - Overgangsbepalingen. = VREDESTIJD

Art. 29.

- § 1. Bij de inwerkingtreding van deze wet worden de zaken die bij de militaire gerechten aanhangig zijn, ambtshalve en zonder kosten ingeschreven op de algemene rol van de gerechten van gemeen recht, te weten :
- 1° op de rol van de politierechtbank, alle zaken die overeenkomstig het Wetboek van strafvordering tot haar bevoegdheid behoren;
 - 2° op de rol van de correctionele rechtbank, alle zaken die overeenkomstig het Wetboek van strafvordering tot haar bevoegdheid behoren;
 - 3° op de rol van het hof van beroep, alle zaken die overeenkomstig het Wetboek van strafvordering tot zijn bevoegdheid behoren.
- § 2. Zaken die behoren tot de bevoegdheid van het hof van assisen, zullen echter worden overgezonden aan de kamer van inbeschuldigingstelling die kan beslissen tot correctionalisatie of tot aanhangigmaking voor het hof van assisen.
- § 3. De territoriale bevoegdheid van de gerechten bedoeld in § 1 of van de kamer van inbeschuldigingstelling bedoeld in § 2, wordt geregeld volgens het Wetboek van strafvordering.

Art. 30.

De zaken die door het Militair Gerechtshof worden behandeld overeenkomstig het voorrecht van rechtsmacht, worden overeenkomstig het voorgaande artikel ingeschreven op de rol van het hof van beroep.

Art. 31.

Hoger beroep of verzet tegen beslissingen van een opgeheven gerecht wordt ingediend voor het gerecht dat overeenkomstig artikel 29 van dit hoger beroep of verzet kennis moet nemen.

Art. 32.

De hoofdgriffier van het opgeheven militaire rechtscollege zendt de dossiers toe aan de griffier van de bevoegde rechtbank.

Art. 33.

De zaken waarvoor een rechterlijke commissie is gevat, worden door de hoofdgriffier van de opgeheven rechterlijke commissie overgezonden aan de onderzoeksrechter van het gerechtelijk arrondissement dat overeenkomstig het Wetboek van strafvordering bevoegd is.

Art. 34.

De zaken waarvoor er geen rechterlijke commissie is gevat, worden door de militaire auditeur overgezonden aan de procureur des Konings die overeenkomstig het Wetboek van strafvordering territoriaal bevoegd is.

Art. 34bis.

ingevoegd bij W 2003-12-22/42, art. 386 ; Inwerkingtreding : 10-01-2004> De procureur des Konings bij de rechtbank van eerste aanleg te Brussel en de procureur-generaal bij het hof van beroep te Brussel worden bevoegd voor de uitvoering van respectievelijk de vonnissen en arresten die de militaire rechtscolleges voor 1 januari 2004 hebben gewezen.

TITEL III. - Wijzigende en diverse bepalingen.

HOOFDSTUK I. - Wijzigingen van het Wetboek van strafvordering.

Art. 35. In het Wetboek van strafvordering wordt een artikel 182bis ingevoegd, luidend als volgt :

" Art. 182bis. De berichten, kennisgevingen en betekeningen aan een verdachte, beklaagde, veroordeelde, getuige of slachtoffer die onderworpen is aan de militaire wetten, of die in welke hoedanigheid ook aan een onderdeel van het leger verbonden is, of die gemachtigd is een troepenkorps te volgen, mogen ook, zowel op Belgisch grondgebied als op buitenlands grondgebied, geldig worden afgegeven aan de militaire eenheid waartoe hij behoort, aan de bewaker van de plaats waar hij wordt vastgehouden of indien hij niet persoonlijk kan worden bereikt, aan de militaire overheid waaronder hij ressorteert op voorwaarde dat hij niet onwettig afwezig is.

Indien de omstandigheden zulks vereisen, mogen die berichten, kennisgevingen en betekeningen langs alle geschikte communicatiemiddelen waarover het leger beschikt, worden overgezonden, door tussenkomst van de militaire overheden. "

Art. 36. In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 184ter ingevoegd, luidend als volgt :

" Art. 184ter. Wanneer de verdachte of de beklaagde onder aanhoudingsmandaat geplaatst, behoort tot een legeronderdeel dat zich in het buitenland bevindt en wanneer de omstandigheden het niet toelaten om een advocaat te kiezen of een advocaat ambtshalve aan te wijzen, kan de commandant van het legeronderdeel waar de persoon zich bevindt, een doctor of licentiaat in de rechten aanwijzen. Bij ontstentenis van een doctor of licentiaat in de rechten wijst hij een officier aan en indien ook geen officier beschikbaar is, een persoon die bekwaam wordt geacht om betrokkene te verdedigen. Hij moet deze onmogelijkheid in het verslag van de commandant van het legeronderdeel vermelden.

Artikel 458 van het Strafwetboek is van toepassing op alle in het eerste lid bedoelde personen.

Zodra een advocaat kan optreden, trekken de in het eerste lid bedoelde personen zich terug. Bij het strafdossier worden de stukken gevoegd waaruit blijkt dat deze formaliteiten werden nageleefd. "

HOOFDSTUK II. - Wijzigingen van de wet van 27 mei 1870 houdende het Militair Strafwetboek.

Art. 37. Een artikel 5bis, luidend als volgt, wordt in de wet van 27 mei 1870 houdende n het Militair Strafwetboek ingevoegd :

" Art. 5bis. De militaire degradatie kan ook worden uitgesproken ten aanzien van de militairen die met onbepaald verlof zijn. "

Art. 38. In hetzelfde Wetboek wordt een hoofdstuk Ibis ingevoegd, luidend als volgt:

" Hoofdstuk Ibis. Personen onderworpen aan de militaire strafwetten. "

Art. 39. In hoofdstuk Ibis van dezelfde wet, wordt een artikel 14 ingevoegd, luidend als volgt:

" Art. 14. De militaire strafwetten zijn van toepassing op alle personen die overeenkomstig de wet van 20 mei 1994 betreffende de aanwending van de krijgsmacht, de paraatstelling, alsook betreffende de periodes en de standen waarin de militair zich kan bevinden in werkelijke dienst of in non-activiteit zijn. "

Art. 40. In hoofdstuk Ibis van dezelfde wet, wordt een artikel 14bis ingevoegd, luidend als volgt :

" Art. 14bis. Personen tewerkgesteld in een inrichting of bij een dienst van het leger kunnen krachtens een koninklijk besluit worden onderworpen aan sommige bepalingen van de militaire strafwetten die in hun arbeidsovereenkomst zijn beschreven. "

Art. 41. In hoofdstuk Ibis van dezelfde wet, wordt een artikel 14ter ingevoegd, luidend als volgt :

" Art. 14ter. Militairen met onbepaald verlof zoals bepaald in artikel 7 van de voornoemde wet van 20 mei 1994, zijn met betrekking tot volgende misdrijven onderworpen aan de militaire strafwetten :

1° verraad en bespieding;

- 2° deelneming aan mouterij zoals bedoeld in dit Wetboek;
- 3° gewelddaden en smaad ten aanzien van een overste of een schildwacht;
- 4° deelneming aan desertie met samenspanning gepleegd door militairen;
- 5° ontvreemding en bedrieglijke wegneming van enigerlei voorwerpen bestemd voor de dienst van het leger en behorend hetzij aan de Staat hetzij aan militairen. "

Art. 42. In hoofdstuk Ibis van dezelfde wet, wordt een artikel 14quater ingevoegd, luidend als volgt :

" Art. 14quater. Personen die binnen het jaar volgend op het definitief verlof zoals bepaald in artikel 8 van de voornoemde wet van 20 mei 1994, tegen één van hun vroegere meerderen of enige andere meerdere wegens de dienstbetrekkingen die zij met hem hebben gehad, een misdrijf bedoeld in de artikelen 34 tot 40 en 42 of de in de artikelen 443 tot 452 van het gewoon Strafwetboek hebben gepleegd, zijn aan de militaire straffen onderworpen.

In het geval bedoeld in artikel 34 wordt de veroordeelde ongeacht zijn graad gestraft overeenkomstig het tweede lid van dat artikel. "

Art. 43. Artikel 53 van dezelfde wet, opgeheven bij artikel 4 van de besluitwet van 11 oktober 1916, wordt hersteld in de volgende lezing:

" Vervolg bij verstek tegen een deserteur wegens een misdrijf omschreven in dit hoofdstuk is niet toegestaan."

Art. 44. In artikel 57bis, § 3bis, van dezelfde wet worden de woorden "bij de militaire gerechten" geschrapt.

Art. 45. Artikel 60 van dezelfde wet, opgeheven bij de wet van 24 juli 1923, wordt hersteld in de volgende lezing:

" De wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie is van toepassing op de maatregelen en de straffen die overeenkomstig de bepalingen van dit Wetboek kunnen worden opgelegd. "

Art. 46. In artikel 61 van dezelfde wet worden de woorden " met uitzondering van de artikelen 1 tot en met 14 ", geschrapt.

HOOFDSTUK III. - Wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming.

Art. 47. Artikel 36, tweede lid, van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming wordt opgeheven.

HOOFDSTUK IV. - Wijzigingen van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis.

Art. 48. Artikel 9 van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis wordt aangevuld met het volgende lid :

" In vreedstijd kan het bevel tot medebrenging dat wordt uitgevaardigd ten aanzien van een persoon bedoeld in artikel 10bis van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, in voorkomend geval worden uitgevoerd op buitenlands grondgebied. "

Art. 49. Artikel 14 van dezelfde wet wordt aangevuld met het volgende lid :

" Indien het bevel tot medebrenging wordt uitgevaardigd overeenkomstig artikel 9, tweede lid, en de persoon niet kan worden gevonden, kan het eveneens worden vertoond aan de commandant van de militaire eenheid waartoe de betrokkene behoort. De commandant viseert in dit geval het origineel van de akte van betekening. "

Art. 50. Artikel 16, § 2, van dezelfde wet wordt aangevuld met het volgende lid :

" Wanneer het bevel tot aanhouding wordt uitgevoerd overeenkomstig artikel 19, § 1bis, gebeurt deze ondervraging door middel van audiovisuele media. "

Art. 51. In artikel 19 van dezelfde wet worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° er wordt een § 1bis ingevoegd, luidend als volgt :

" § 1bis. In vreedstijd kan het bevel tot aanhouding dat wordt uitgevaardigd ten aanzien van een persoon bedoeld in artikel 10bis van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, in voorkomend geval worden uitgevoerd op buitenlands grondgebied. "

2° § 6 wordt aangevuld met het volgende lid :

" Wanneer het bevel tot aanhouding wordt uitgevoerd overeenkomstig artikel 19, § 1bis, dient het bewijs van ontlasting en het ontvangstbewijs de onderzoeksrechter binnen de vierentwintig uur na de aankomst van de verdachte op het Belgische grondgebied te worden overgemaakt. "

Art. 52. In dezelfde wet wordt een artikel 32bis ingevoegd, luidend als volgt :

" Wanneer het bevel tot aanhouding dient te worden uitgevoerd overeenkomstig artikel 19, § 1bis, kan de onderzoeksrechter in het geval van overmacht de termijn van artikel 21 met vijf dagen verlengen. Deze verlenging dient op straffe van nietigheid te gebeuren binnen de geldigheidstermijn van het afgeleverde bevel tot aanhouding. De omstandigheden die deze handelsewijze rechtvaardigen, dienen uitdrukkelijk vermeld te worden op het bevel tot aanhouding dat deze verlenging vaststelt. Hiertegen staat geen rechtsmiddel open. "

Art. 53. In artikel 34, § 2, tweede lid, van dezelfde wet worden tussen de woorden " grondgebied " en " van " de woorden " of op het buitenlandse grondgebied waar een legeronderdeel is gestationeerd " ingevoegd.

HOOFDSTUK V. - Wijzigingen van de wet van 8 maart 1999 tot instelling van een Adviesraad van de magistratuur.

Art. 54. In artikel 2, § 2, vierde streepje, van de wet van 8 maart 1999 tot instelling van een Adviesraad van de magistratuur vervallen de woorden " of bij de Krijgsraad ".

Art. 55. In artikel 3, § 1, tweede lid, eerste streepje, van dezelfde wet worden de woorden " van de hoven van beroep, de arbeidshoven en het Militair Gerechtshof " vervangen door de woorden " van de hoven van beroep en de arbeidshoven ".

HOOFDSTUK VI. - Slotbepaling.

Art. 56. Deze wet treedt in werking op de dag bepaald door de Koning.

(NOTA : Inwerkingtreding vastgesteld op 01-01-2004 door KB 2003-04-10/61, art. 1)

STRAFVORDERING EN TUCHTRECHTELIJKE VORDERING . KENMERKEN EN WISSELWERKING

Door Prof. F. THOMAS, gewoon hoogleraar Koninklijke Militaire School
En Lt-Kol. MAB R. GERITS, DGHR

Probleemstelling.

Onderhavige nota strekt ertoe de mogelijke vorderingen die ontstaan uit bepaalde wederrechtelijke c.q. alleen afwijkende handelingen of onthoudingen te inventariseren en te onderzoeken of zij interacties vertonen. Er wordt uitgegaan van het gemeene recht, waaraan vervolgens de specifieke regels van het militaire, statutaire recht, zullen getoetst worden.

Afd. 1. Het gemeen recht.

Een bepaald feit kan een misdrijf opleveren indien een wel bepaalde (wets) bepaling het onder de vorm van een positieve handeling of - meer uitzonderlijk - een verzuim in al zijn constitutieve bestanddelen omschrijft en strafbaar stelt met een strafrechtelijke sanctie (legaliteitsbeginsel). Het feit geeft dan in de eerste plaats aanleiding tot een strafvordering: het schaadt immers het algemeen maatschappelijk belang dat de wetgever precies beschermt door middel van strafbedreiging.

Voormeld feit kan daarenboven de deontologische regels van een bepaald beroep of organisatie schenden. Het ligt dan mogelijk ook aan de grondslag van een tuchtvordering indien dit beroep of deze organisatie onder het gezag staat van een overheid, bevoegd om tuchtsancties uit te spreken. Het gaat erom dat de activiteiten van groep of organisatie aan een bepaald niveau blijven voldoen en de solidariteit tussen de leden ervan blijft bestaan.¹

§1. Punten van overeenkomst.

A. Het doel.

Voormelde vorderingen strekken tot het opleggen van een **sanctie** wegens een foutief gedrag of verzuim in hoofde van een individu.² Zoals hierna blijkt, verschilt de verantwoording ervan al naargelang de vordering.

B. De rechten van de verdediging.

Tijdens de strafvordering waarborgen de rechten van de verdediging het principe van de loyaliteit en beschermen zij tegen een willekeurige procesvoering en straftoemeting. Zij worden o.m. verwoord in art. 148 G.W. (openbaarheid van de zitting), in de artt. 47 bis en 61 ter Sv (ingevoerd door de wet van 12 maart 1998, B.S. 2 april 1998, ook “kleine Franchimont” genoemd), maar vooral in art. 6 E.V.R.M. dat rechtstreeks toepasselijk is in de Belgische rechtsorde.

¹ FRANCHIMONT, M., JACOBS, A. et MASSET, A., *Manuel de procédure pénale*, Liège, 1989, p. 31. De auteurs wijzen op het onderscheid tussen “vordering” en “vervolgingen”: eerstgenoemde bestaat zelfs indien zij niet wordt ingesteld, de tweede wijst bij uitsluiting op de uitoefening ervan.

Zie ook: HAZEWINKEL-SURINGA, D., *Inleiding tot de studie van het Nederlandse strafrecht. Bewerkt door Mr. J. REMMELINK*, Alphen aan den Rijn, 1981, p. 18-19.

² VAN HAUWAERT, W., “Interférences des actions publique et disciplinaire”, *Revue de droit pénal et de criminologie*, 1971, p. 478.

In tuchtzaken dient, volgens het Europees Hof voor de rechten van de mens, voormeld art. 6 in principe eveneens te worden geëerbiedigd, evenwel in functie van de uitkomst van de procedure en de aard en zwaarwichtigheid van de sanctie. Aan het beginsel van een onafhankelijk tuchtcollege, dat een billijk oordeel velt over de zaak, mag evenwel onder geen enkel beding getornd worden.³

C. De motivering.

Art. 149 G.W. legt in het algemeen de motivering van vonnissen en arresten op: het strafvonnis dient aan te geven waarom de strafrechter een bepaalde beslissing heeft genomen. Aan deze algemene motiveringsverplichting is voldaan wanneer het (veroordelend) vonnis de feiten vermeldt waaraan de veroordeelde zich schuldig heeft gemaakt - feitelijke motivering - alsook de geschonden wetsvoorschriften - juridische motivering (art. 163 en 195 Sv.). Sinds 1987 komt daarbij een bijzondere motiveringsverplichting zowel voor de keuze van de straf als voor de strafmaat (art. 163, 195 en 211 Sv.).⁴

In tuchtzaken geldt de wet van 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van bestuurshandelingen (B.S. 12 september 1991). Om eraan te voldoen zal aandacht moeten gaan naar: "... de vermelding van de gepleegde feiten, met aanduiding voor ieder feit, van de bewijsgrond, de op basis van die feiten geformuleerde tenlastelegging, de redenen waarom een dergelijke tenlastelegging een inbreuk op de tucht uitmaakt, de gevolgde procedure en de zwaarte van de sanctie".⁵

§2. Verschilpunten.

A. De uitoefening van de vordering.

1. Actieve actoren

De strafvordering kan bij uitsluiting worden uitgeoefend door de ambtenaren die de wet daarmee belast (art. 1 VTSv). Op enkele uitzonderingen na, betreft het de organen van het openbaar ministerie die optreden in naam van de gemeenschap. Zij wordt, volgens strikte procedurele vormen, aanhangig gemaakt bij door de wet aangewezen strafrechtscolleges met het oog op de toepassing van de strafwet. Zij is vatbaar voor verjaring: van de ene kant, verdwijnen na verloop van tijd mogelijk bewijzen waardoor het gerechtelijk onderzoek en de verdediging in het nauw worden gebracht (rechtszekerheid), van de andere kant, vereist het belang van de maatschappij niet verder de beteugeling van een door haar "vergeten" verstooring van de rechtsorde.

De tuchtprocedure is niet zo eenvormig: de onderscheiden korpsen en beroepen hebben niet alleen een eigen discipline, maar ook specifieke disciplinaire organen: hetzij een administratieve overheid, hetzij een rechtcollege. Thans nog, kan de uitoefening van de

³ FRANCHIMONT, M., JACOBS, A. et MASSET, A., o.c., p.185 - 192; VAN den WYNGAERT, C., *Strafrecht, strafprocesrecht & internationaal strafrecht*, Antwerpen, 2003, 566-624.

⁴ VAN den WYNGAERT, C., o.c., 990-992.

⁵ MAST, A., DUJARDIN, J., VAN DAMME, M. en VANDE LANOTTE, J., *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Antwerpen, 2002, nr 788.

tuchtvoeding en de beslissingsbevoegdheid erover aan één en dezelfde overheid toevertrouwd worden. In vele gevallen kan de tuchtvoeding worden uitgeoefend zonder enige beperking in de tijd. Wat dit laatste verschilpunt betreft, oordeelde het Arbitragehof evenwel dat, gezien de eigen aard en finaliteit van die procedures, het gelijkheidsbeginsel niet gebiedt dat de wetgever in een verjaring van de tuchtvoeding voorziet, zelfs indien hij erin voorziet voor de strafvoeding. Hij kan het aan de disciplinaire overheid overlaten per dossier te onderzoeken of de voeding is verlopen conform het beginsel van behoorlijk bestuur, dat weliswaar een behandeling binnen een redelijke termijn vereist.^{5 bis}

2. Passieve actoren

De strafvoeding wordt uitgeoefend tegen de vermoedelijke dader van een misdrijf, bij uitsluiting van zijn rechtsopvolgers en van de burgerlijk aansprakelijke partijen.

De tuchtvoeding wordt, daarentegen, bij uitsluiting uitgeoefend tegen min of meer beperkte categorieën individuen, in functie van hun toebehoren tot een wel bepaalde collectiviteit.

B. De aard van de sanctie.

1. De straf.

De straf, als een door of krachtens de wet voorgeschreven sanctie van een misdrijf, berust op de absolute noodzaak de maatschappelijke orde in het algemeen te beschermen, te handhaven of desnoods te herstellen, zij het door (rechterlijke) leedtoevoeding en sociale stigmatisering. Wat de veroordeelde betreft, gold traditioneel vergelding. Thans worden ook diens intimidatie ter voorkoming van recidive (individuele preventie) en sociale reïntegratie vooropgesteld o.m. door vrijheidsbeperkende en alternatieve straffen.

2. De tuchtmaatregel.

De tuchtmaatregel, als sanctie van een tuchtvergrijp, wordt gerechtvaardigd door de verplichting de deontologie van het korps of beroep, waarvan het vergrijp de morele belangen diskrediteert, in stand te houden om de behoorlijke werking ervan te blijven verzekeren. De sanctie beoogt de betrokkene hetzij te treffen in zijn eer of in zijn persoonlijk aanzien, hetzij in het normale verloop van zijn loopbaan of nog in extreme gevallen zijn - al dan niet definitieve - verwijdering van korps, beroep of ambt te bewerken. Zij wordt niet altijd, door of krachtens de wet, in verband gebracht met een welbepaald vooraf aangewezen vergrijp: meestal bestaat geen lijst van tuchtvergrepen, zodat de tuchtmaatregelen voor om het even welk vergrijp kunnen uitgesproken worden.⁶

Volgens het Arbitragehof beantwoordt de hierboven beschreven specificiteit van beide vorderingen aan een objectief criterium, dat het verschil tussen de personen die het voorwerp uitmaken van een strafrechtelijke vervolging en diegene die het voorwerp uitmaken van een tuchtrechtelijke procedure rechtvaardigt.^{6 bis}

^{5 bis} Arbitragehof nr.129/99, 7 december 1999, B.S. 15 februari 2000, p. 4456.

⁶ MAST, A., DUJARDIN, J., VAN DAMME, M. en VANDE LANOTTE, J., *o.c.*, nr 227.

^{6 bis} Arbitragehof nr. 129/99, 7 december 1999, B.S. 15 februari 2000, p. 4456.

§3. Wisselwerking tussen straf-en tuchtvoeding.

A. Principe.

De tuchtvoeding staat los van de strafvoeding (art. 417 Ger. W.). Deze bepaling ligt voor de hand: tuchtvoedingen zijn inderdaad mogelijk wegens feiten die geen delict opleveren, terwijl misdrijven niet noodzakelijk ook de discipline aantasten.⁷ Twee aspecten moeten onderscheiden worden. In de eerste plaats vervalt de tuchtvoeding in het gemeen recht niet omdat de betrokkene wegens dezelfde feiten strafrechtelijk veroordeeld werd. Omgekeerd oordeelt enkel de disciplinaire overheid over de (bijkomende) oplegging van tuchtmaatregelen, zelfs in geval van vrijspraak van de betrokkene.⁸

B. Nuancering.

Alhoewel in het gemeen recht het principe “non bis in idem” niet toepasselijk is, is de administratieve overheid toch gebonden door de ondubbelzinnige en noodzakelijke beslissingen van de strafrechter over de materialiteit van de feiten: “Un jugement pénal vaut erga omnes et cette autorité matérielle a notamment pour effet que la décision du juge répressif quant aux faits ayant donné lieu à des poursuites pénales s’impose à l’autorité administrative qui prononce des peines disciplinaires, de sorte qu’une décision disciplinaire qui est incompatible avec le jugement pénal, en ce qui concerne la présentation des faits, n’a pas de fondement adéquat et est dès lors irrégulière”.⁹ De rechtspraak bevestigt deze interpretatie, maar preciseert dat de administratieve overheid niettemin vrij blijft in de appreciatie van de feiten, op voorwaarde daarvan geen klaarblijkelijk onredelijk gebruik te maken.¹⁰ Daarenboven is een gerechtelijke beslissing met alleen een voorlopig gezag van gewijsde, zoals de beschikking tot buitenvervolginstelling van een onderzoeksgerecht, in het geheel niet bindend voor de tuchtvoeding (i.c. een gemeenteraad): zij is er niet toe gehouden de feiten waarin het onderzoeksgerecht enkel gemeend heeft geen voldoende schuldvermoedens te vinden, definitief als niet bewezen te beschouwen en bijgevolg evenmin verplicht deze beschikking af te wachten alvorens zelf uitspraak te doen.¹¹

Quid wat de chronologie van beide voedingen betreft? In een arrest van 15 oktober 1987 heeft het Hof van cassatie gesteld dat de tuchtvoeding niet moet worden opgeschort tot na de beslissing van de strafrechter. Niettemin lijkt het, volgens het Hof, opportuun dat de tuchtvoeding het resultaat van de openbare voeding zou afwachten om elk risico van tegenstrijdigheid te vermijden. Contradictie zou immers tot de nietigheid van de tuchtstraf kunnen leiden.¹² Het Arbitragehof is deze mening bijgetreden en oordeelde, van zijn kant, dat het, wanneer de feiten eveneens als misdrijf kunnen omschreven worden, verantwoord kan zijn - naar gelang van de bijzonderheden van het dossier - het resultaat van de strafvoeding af te wachten vooraleer een disciplinaire beslissing te nemen.¹³

⁷ FRANCHIMONT, M. e.a., *o.c.*, p. 179.

⁸ Cass., 6 februari 1976, *Arr.Cass.*, 1976, p. 672; MAST, A. e.a., *o.c.*, nr 226.

⁹ FRANCHIMONT, M. e.a., *o.c.*, p. 179.

¹⁰ R.v.St. (8e k) nr. 89. 745, 22 november 2000, *A.P.M* 2000 (samenvatting), p. 163; R.v.St. (8e k.) nr. 115. 347, 31 januari 2003, <http://www.raadvst-consetat.be>.

¹¹ R.v.St. (6e k.) nr.88.336, 28 juni 2000, *A.P.M*. 2000 (samenvatting), p. 138.

¹² *J.T.*, 1988, p. 104. Contra: BEKAERT, H., “Le criminel tient aussi le disciplinaire en état”, *J.T.*, 1982, p. 473 sqq.

¹³ Arbitragehof nr.129/99, 7 december 1999, *B.S.* 15 februari 2000, p. 4456.

Afd. 2. Toepassing: het militair tuchtrecht.

Het militair tuchtrecht is niet volledig gelijklopend met het tuchtrecht dat geldt voor het andere overheidspersoneel. Gezien de bijzondere aard van de militaire functie en gezien de specificiteit van de krijgsmacht heeft de (federale) wetgever, die overeenkomstig artikel 182 G.W. de essentiële elementen van het statuut van de militairen moet bepalen¹⁴, een sui generis tuchtstatuut gecreëerd, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen "tuchtstraffen" (hierna de "kleine tucht" genoemd) en "statutaire maatregelen" (hierna de "grote tucht" genoemd), wat niet het geval is voor het andere overheidspersoneel.

Deze specificiteit werd reeds meermaals erkend door het Arbitragehof dat in zijn arrest nr. 59/97 van 14 oktober 1997 bijvoorbeeld heeft gesteld: "B.5. Door de regels in verband met het leger tot stand te brengen, heeft de wetgever ongetwijfeld tot doel gehad het leger voortdurend in een zodanige staat te houden dat het op doeltreffende wijze aan – zelfs plotselinge – militaire operaties kan deelnemen. Hij vermocht te oordelen dat een dergelijk doel een bijzonder gedisciplineerde ingesteldheid vereist en dat die niet in stand kan worden gehouden zonder aan de militaire meerdere de bevoegdheid toe te kennen onmiddellijk te reageren op elk ongedisciplineerd gedrag."¹⁵

Voor wat betreft de militairen wordt door de rechtspraak en de rechtsleer een onderscheid gemaakt tussen de "kleine tucht" en de "grote tucht"¹⁶

§ 1. De "kleine tucht".

De "kleine tucht" betreft de tuchtprocedure en de tuchtstraffen¹⁷ voorzien in de wet van 14 januari 1975 houdende het tuchtreglement van de krijgsmacht (*B.S.* van 1 februari 1975) en in het koninklijk besluit van 19 juni 1980 betreffende de militaire tuchtrechtspleging (*B.S.* van 8 oktober 1980). Het doel van de wetgever was - en dit blijkt uit het voornoemde arrest nr. 59/97 van het Arbitragehof - om uit evidente operationele overwegingen aan de militaire meerdere de bevoegdheid toe te kennen onmiddellijk te reageren op elk ongedisciplineerd gedrag. Nadere richtlijnen worden verstrekt in het Reglement A2 "Tuchtreglement van het leger" (versie 1991) van de Generale Staf, dat van toepassing is op het geheel van de strijdkrachten en de regelgeving verduidelijkt.¹⁸ Het bevestigt uitdrukkelijk de onderlinge onafhankelijkheid van strafvordering en tuchtprocedure (nr 702) en wijdt in hoofdstuk 7 een twintigtal nummers aan een nauwkeurige afbakening van beide acties (nrs 701- 720).

¹⁴ Arbitragehof nr.81/95, 14 december 1995; Arbitragehof nr. 23/96, 27 maart 1996; Arbitragehof nr. 141/2001, 6 november 2001.

¹⁵ Zie ook: Arbitragehof nr. 45 / 92, 18 juni 1992; Arbitragehof nr. 81/ 95, 14 december 1995; Arbitragehof nr. 28/ 2002, 21 maart 2002; Arbitragehof nr. 106/ 2002, 25 oktober 2002; Arbitragehof nr. 3/ 2003, 14 januari 2003; Arbitragehof nr. 148 / 2003, 19 november 2003.

¹⁶ BAERT, J. en DEBERSAQUES, G., *Raad van State. Afdeling Administratie, 2. Ontvankelijkheid*, Brugge, 1996, p. 80-82; GERITS, R., *Elementen van het militair statuut en de rechtsbescherming van de militair*, Laken, KHID, 2004, p. 21- 26.

¹⁷ Deze tuchtstraffen hebben als kenmerk dat zij geen (directe) gevolgen hebben op de statutaire toestand van de militair (bv. geen pecuniaire weerslag of geen verlies aan anciënniteit). Deze overwegingen hebben er de wetgever trouwens toe aangezet om tijdens de voorbereidende werken met betrekking tot de wet van 23 december 1946 tot oprichting van de Raad van State, te poneren dat dit rechtscollege geen kennis mocht nemen van de kleine tucht in het leger. Tot op heden neemt de Raad van State dan ook geen kennis van de beroepen waarbij de vernietiging van een tuchtstraf wordt gevraagd.

¹⁸ GORLE, F., *Militair Strafrecht*, Gent, 1993, p. 18, nr. 56.

Hiernavolgend worden de belangrijkste onder deze richtlijnen in herinnering gebracht voorzover zij verband houden met de zgn. "fouten met dubbel karakter" die tegelijkertijd een penaal en een disciplinair aspect vertonen (Reglement A2, nr 708). Waar nodig, worden zij getoetst aan de wet van 10 april 2003 tot regeling van de afschaffing van de militaire rechtscolleges in vreedetijd alsmede van het behoud ervan in oorlogstijd (B.S. 7 mei 2003).

A. De chronologie van de vorderingen.

Volgens nr 702 van het Reglement A2 schorst de strafvordering de tuchtvordering indien de feiten zowel een misdrijf als een tuchtvergriep uitmaken. Deze regel wordt bevestigd door nr 713: voor "fouten met dubbel karakter" mag geen enkele tuchtstraf opgelegd worden zolang de strafvordering niet beëindigd is.

B. Het verloop van de strafvordering.

De uitwerking op de tuchtvordering van de beslissingen genomen tijdens een strafprocedure verschilt grondig naargelang de instantie die ze neemt - openbaar ministerie of strafrechter - en het stadium waarin zij vallen.

1. Het stadium van het vooronderzoek.

a). Het sepot.

Een zaak wordt mogelijk door het openbaar ministerie zonder gevolg geklasseerd (geseponeerd) na een eenvoudig opsporingsonderzoek. Deze beslissing, die geen definitief karakter heeft, wordt genomen wanneer onvoldoende bezwaren aan het licht worden gebracht of wanneer vervolgingen niet opportuun blijken.

Het dossier wordt dan, in principe, overgemaakt aan de militaire overheid om haar de mogelijkheid te bieden een tuchtmaatregel te treffen. De militaire overheid behoudt de vrijheid om al dan niet van deze mogelijkheid gebruik te maken (Reglement A 2, nr 721).

b). De minnelijke schikking.

Het openbaar ministerie kan, wanneer wel voldoende bezwaren bestaan en de wettelijke voorwaarden ertoe vervuld zijn, aan de betrokkene voorstellen de strafvordering te laten vervallen door de betaling van een geldsom binnen de vastgestelde termijn. De aanvaarding van de minnelijke schikking door de dader komt neer op een onweerlegbaar vermoeden van fout (art. 216 bis Sv). De betaling van de geldsom belet evenwel een strafrechtelijke veroordeling. Nr 717 van het Reglement A 2 stelt dat de militair, die de minnelijke schikking aanvaardt, niet meer disciplinair gestraft kan worden voor dezelfde feiten (zie infra nr 701). Deze stelling kan verwonderen daar in rechte geen bezwaar bestaat tegen het opleggen van een tuchtmaatregel.

c). De bemiddeling in strafzaken.

Het betreft een tweede vorm van buitengerechtelijke afhandeling van de zaak door het openbaar ministerie, die een reeks mogelijkheden omvat: volledig herstel van de schade, volgen van een therapie, uitvoeren van maatschappelijke dienstverlening (art. 216 ter Sv). De instemming van de verdachte doet de strafvordering vervallen. Het Reglement A 2 vermeldt de bemiddeling in strafzaken niet. O.i. dient dezelfde oplossing te worden toegepast als onder b) hierboven.

d) De verwijzing naar de korpstucht.

Art. 24 van het wetboek van strafrechtspleging voor het leger van 15 juni 1899 (*B.S.* 30 juni 1899), dat in deze mogelijkheid voorzag, werd opgeheven door art. 108 van de wet van 10 april 2003 tot regeling van de afschaffing van de militaire rechtscollèges in vredetijd alsmede van het behoud ervan in oorlogstijd (*B.S.* 7 mei 2003).

2. Het stadium van het gerechtelijk onderzoek.

Op het einde van het gerechtelijk onderzoek spreekt het onderzoeksgerecht (raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling) mogelijk een beschikking tot buitenvervolginstelling uit (art. 128 Sv). Uit een dergelijke beslissing, die de rechtspleging regelt, blijkt doorgaans dat de feiten geen misdrijf opleveren of dat onvoldoende bezwaren voorhanden zijn tegen de inverdenkinggestelde. De beschikking heeft alleen een voorlopig gezag van gewijsde: op vordering van het openbaar ministerie kan het onderzoek heropend worden indien nieuwe bezwaren tegen de inverdenkinggestelde aan het licht komen.

Deze beslissing moet, krachtens nr 720 van het Reglement A2, door de militaire overheid geëerbiedigd worden, tenzij:

- uit het dossier blijkt dat één of meerdere tuchtvergripen gepleegd werden, onafhankelijk van het strafbaar feit dat rechtstreeks aanleiding gegeven heeft tot de strafvervolgingen;
- de beschikking tot buitenvervolginstelling vaststelt dat de feiten niet van strafrechtelijke aard waren, zonder het krijgstuuchtelijk karakter ervan te beoordelen.

De hypothese van de buitenvervolginstelling wegens onontvankelijkheid of verval van de strafvordering wordt door het Tuchtreglement niet afzonderlijk behandeld.

3. Het stadium van de uitspraak ten gronde.

a). De vrijspraak.

In principe mogen aan een militair geen tuchtstraffen opgelegd worden wanneer hij door de strarechter onschuldig verklaard is aan de feiten die hem toegeschreven waren (art. 43, al. 2 Tuchtwet). Evenwel behoudt de militaire overheid het recht een tuchtstraf op te leggen onder dezelfde voorwaarden als vermeld n.a.v. de behandeling van de beschikking tot buitenvervolginstelling (Reglement A2, nr 720).

b). De veroordeling.

In dit geval vindt art. 43, al. 1 Tuchtwet toepassing, volgens welk aan de militair geen tuchtstraffen mogen worden opgelegd voor dezelfde feiten als die waarvoor hij door de strafrechter veroordeeld is, zelfs niet wanneer het gepleegde misdrijf tevens een krijgstuuchtelijk vergrijp is. Deze bepaling, opgenomen in nr 713 van het Reglement A 2, wordt door het Hof van cassatie als volgt verwoord: “ S’il est de principe, consacré notamment par l’article 417 du Code judiciaire, que l’action publique et l’action disciplinaire sont, en raison de leurs objets et de leurs buts différents, indépendantes l’une de l’autre, il ressort cependant de l’économie de la loi du 14 janvier 1975 portant le règlement de discipline des Forces armées et de son article 43 que, dans la matière des actions pénales et disciplinaires à l’égard des militaires, un militaire ne peut être puni pour le même fait, d’une part, sur l’action publique, d’autre part, sur le plan disciplinaire.”¹⁹

4. Het stadium van de strafuitvoering (Probatiewet van 29 juni 1964).

a). De (gewone of probatie-) opschorting van de uitspraak van de veroordeling.

Het betreft een gerechtelijke beslissing die de feiten van de tenlastelegging bewezen verklaart. Een veroordeling wordt nochtans niet uitgesproken. De beslissing stelt een einde aan de vervolgingen zolang zij niet wordt herroepen. Tijdens de termijn van opschorting van de uitspraak van de veroordeling kan de militair niet tuchtrechtelijk gestraft worden voor het feit waarvoor hij schuldig werd verklaard (Reglement A 2, nr 718).

b). Het (gewone of probatie-) uitstel van de strafuitvoering.

Een veroordeling, uitgesproken met uitstel, wordt niet ten uitvoer gelegd, tenzij er zich tijdens de proeftermijn een grond van verval van dit uitstel voordoet. Tijdens de periode van uitstel van de tenuitvoerlegging van de straf kan de militair niet tuchtrechtelijk gestraft worden voor het feit waarvoor hij schuldig werd verklaard (Reglement A 2 nr 719).²⁰

§ 2. De “grote tucht”.

Naast de "kleine" tucht, is er voor de militairen door de wetgever (en dus niet door de Koning zoals dat in principe het geval is voor de gewone ambtenaren) een tuchtsysteem gecreëerd dat als doel heeft bepaalde statutaire gevolgen te verbinden aan onbetamelijk gedrag.

De "grote tucht" betreft de in diverse wetten (dus niet in de tuchtwet) voorziene sancties en specifieke procedures die statutaire gevolgen (in het vakjargon: "statutaire maatregelen") verbinden aan vastgestelde tekortkomingen. In het extreme geval wordt hierbij de vraag gesteld of de militair nog kan worden gehandhaafd in de krijgsmacht. De Raad van State is wel bevoegd om kennis te nemen van statutaire maatregelen.

¹⁹ Cass. 16 november 1983, *Pas.* I, 1984, p. 286; *Arr. Cass.*, 1983-84, p. 305.

²⁰ GILISSEN, J., “Droit pénal et droit disciplinaire militaires”, *Revue de droit pénal et de criminologie*, 1975-76, p. 340-348.

De feiten die aanleiding gaven tot een gerechtelijk onderzoek, een gerechtelijke vervolging of tot een veroordeling kunnen dus ook leiden tot een "statutaire maatregel". Het begrip "statutaire maatregel" mag niet verward worden met de automatische statutaire gevolgen verbonden aan bepaalde veroordelingen (bvb. de afzetting van graden en openbare ambten voorzien in artikel 19 Sw., de ontzetting uit de rechten voorzien in artikel 31, 1° of 6° Sw., de militaire degradatie voorzien in artikel 5 Mil. Sw., de beroving van de graad voorzien in artikel 8 Mil. Sw.). In deze gevallen heeft de administratie (dus de uitvoerende macht) in principe²¹ geen enkele beoordelingsbevoegdheid en moet zij de voorziene statutaire gevolgen uitspreken. De overheid moet dan alleen een declaratieve beslissing nemen die niets anders is dan de vertaling, op administratiefrechtelijk vlak, van de gevolgen van de strafrechtelijke uitspraak op de loopbaan van de betrokkene.²²

De statutaire maatregelen die hierna kort aan bod zullen komen, zijn daarentegen sancties met statutaire gevolgen voor de militairen, die worden opgelegd door een administratieve overheid die qua strafmaat over een discretionaire beoordelingsbevoegdheid beschikt, wat dus niet het geval is bij automatische statutaire gevolgen verbonden aan bepaalde veroordelingen.²³ Het gaat in essentie om tijdelijke of definitieve ambtsontheffingen.

A. Chronologie van de vorderingen.

In tegenstelling tot de tuchtstraffen is er voor de statutaire maatregelen geen enkele regel opgelegd die stelt dat de administratieve procedure die werd gestart wegens feiten die strafrechtelijk onderzocht worden, zou moeten worden opgeschort zolang de strafvordering niet is beëindigd. Het is immers vaste rechtspraak van de Raad van State dat wanneer dezelfde feiten zowel administratiefrechtelijk als strafrechtelijk worden vervolgd, de administratieve overheid, behoudens andersluidend voorschrift, niet verplicht is haar beslissing uit te stellen tot de strafrechter definitief uitspraak heeft gedaan. De administratieve overheid oordeelt discretionair of zij al dan niet wacht op de uitspraak van de strafrechter (²⁴).

In zijn arrest nr. 66.743 van 11 juni 1997, heeft de Raad van State uitdrukkelijk gesteld dat het vermoeden van onschuld hierdoor niet in het gedrang komt. De vaststelling dat de tuchtoverheid niet verplicht is haar beslissing uit te stellen tot de strafrechtelijke procedure zijn beloop heeft gekregen, sluit evenwel niet uit dat de administratiefrechtelijke procedure slechts wordt aangevat nadat de strafvordering is beëindigd.²⁵ Door een dergelijke handelwijze wordt immers het risico vermeden dat de administratieve overheid voorbarig een straf oplegt voor feiten waarvan later door een gerechtelijke uitspraak zou kunnen worden vastgesteld dat zij

²¹ Bij een tijdelijke strafrechtelijke ontzetting uit burgerlijke en politieke rechten blijft men ambtenaar, zelfs indien men ontzet is van het recht een openbaar ambt te bekleden. De strafrechtelijke ontzetting ontnemt de administratie evenwel niet de bevoegdheid om de betrokkene tuchtrechtelijk af te zetten. (OPDEBEEK, I., *Tuchtrecht in de lokale besturen*, Brugge, 1992, 22-24). Voor de militairen is door de wetgever echter voorgeschreven dat zij zelfs bij een tijdelijke ontzetting uit de rechten voorzien in art. 31, 1° of 6° Sw. "van rechtswege" worden ontslagen (zie bvb. art. 23bis van de wet van 1 maart 1958 betreffende het statuut van de beroepsofficieren van de krijgsmacht (*B.S.* van 15 maart 1958)).

²² OPDEBEEK, I., *o.c.*, p. 21.

²³ De Raad van State oefent ten aanzien van de genomen statutaire maatregel slechts een marginale controle uit. Dit betekent dat hij zich bij de beoordeling van de redelijkheid van de maatregel niet in de plaats mag stellen van de overheid en dat hij enkel een kennelijk onredelijke beslissing onwettig kan bevinden (zie o.m. R.v.St. nr. 39.771, 23 juni 1992; R.v.St. nr. 72.835, 30 maart 1998).

²⁴ Zie o.m. R.v.St. nr. 69.328, 3 november 1997; R.v.St. nr. 82.794, 11 oktober 1999; R.v.St. nr. 84.106, 14 december 1999; R.v.St. nr. 85.745, 29 februari 2000.

²⁵ R.v.St. nr. 45.250, 13 december 1993.

niet bewezen zijn of zich anders voorgedaan hebben²⁶, wat moet leiden tot de intrekking van deze onwettige administratiefrechtelijke straf.²⁷

In het arrest nr. 85.745 van 29 februari 2000 oordeelde de Raad van State dat de administratieve overheid het voorzichtig kon achten om te wachten op de afloop van de strafrechtelijke procedure. Deze voorzichtigheid is voor de administratieve overheid echter geen vrijbrief om de verplichting die op haar rust om binnen een redelijke termijn te beslissen, niet na te laten. Deze redelijke termijn wordt door de Raad van State in concreto beoordeeld waarbij wordt rekening gehouden met de complexiteit van de zaak, de houding van de betrokkene en de houding van de overheid.

De administratieve overheid moet haar administratief onderzoek zelf zo ver mogelijk verderzetten met eigen middelen en kan daarbij rekening houden met verklaringen die in het gerechtelijk dossier zitten die haar medegedeeld werden. Dit impliceert, nog steeds volgens de Raad van State, dat de administratieve overheid aan de gerechtelijke overheid moet vragen om kennis te nemen van het gerechtelijk dossier.

B. Impact van de strafvordering op de administratiefrechtelijke vordering.

1. Het sepot.

De klassering zonder gevolg door het openbaar ministerie staat het opleggen van statutaire maatregelen (uiteraard) niet in de weg.²⁸ De gedragingen kunnen immers op administratiefrechtelijk vlak wel laakbaar geacht worden door de overheid. Zij beschikt hierbij over een discretionaire beoordelingsbevoegdheid, die trouwens, gezien de specificiteit van de krijgsmacht, zeer ruim is wat de militairen betreft.²⁹

2. De minnelijke schikking en de bemiddeling in strafzaken.

Wanneer betrokkene een voorstel van het openbaar ministerie aanvaardt, bestaat er in zijn hoofde een onweerlegbaar vermoeden van fout op burgerlijk vlak. De administratiefrechtelijke overheid kan dan ook aannemen dat de feiten daadwerkelijk werden gepleegd en kan er zich toe beperken om een administratiefrechtelijke strafmaat te bepalen indien dit nodig wordt geacht.

²⁶ R.v.St. nr. 34.108, 20 februari 1990.

²⁷ R.v.St. nr. 14.864, 5 juli 1971; Rb. Brugge, 26 mei 1986, T.V.B.R., 1986, 21.

²⁸ R.v.St. nr. 72.835, 30 maart 1998; R.v.St. nr. 94.237, 26 maart 2001.

²⁹ In het arrest nr. 72.835 van 30 maart 1998 oordeelde de Raad van State bijvoorbeeld dat een ontslag van ambtswege in hoofde van een onderofficier die in het bezit was gevonden van (slechts) een joint en een pakje marihuana, en die door het krijgsauditoraat niet werd vervolgd, weliswaar een strenge, doch geen kennelijk onredelijke administratiefrechtelijke straf is.

3. Buitenvervolginstelling.

In dit geval moet de administratieve overheid wel onderzoeken of de feiten gepleegd werden en of zij aanleiding moeten geven tot een statutaire maatregel.

4. Vrijspraak.

In dit geval zal de administratieve overheid toch een statutaire maatregel kunnen opleggen als bepaalde vaststaande feiten, die evenwel niet strafrechtelijk werden gesanctioneerd, op administratiefrechtelijk vlak wel laakbaar geacht worden.³⁰

5. Veroordeling.

In dit geval is nog een statutaire maatregel mogelijk. Het principe “non bis in idem” belet immers niet dat sancties van verschillende aard (in casu een strafrechtelijke sanctie en een administratiefrechtelijke sanctie) worden opgelegd voor dezelfde feiten.³¹

De uitspraak van de strafrechter betreffende het bestaan van de feiten bindt de administratiefrechtelijke overheid aangezien deze bekleed is met een absoluut gezag van gewijsde³², doch deze behoudt haar bevoegdheid tot het administratiefrechtelijk beoordelen van de feiten.³³

6. Opschorting van de uitspraak en uitstel van de strafuitvoering.

In deze gevallen zijn de feiten bewezen en kunnen zij uiteraard aanleiding geven tot een statutaire maatregel zonder dat de administratiefrechtelijke overheid nog moet nagaan of de feiten werden gepleegd.

De administratiefrechtelijke overheid is evenwel niet gebonden door de wijze waarop de strafrechter de gedragingen van de betrokkene heeft beoordeeld.³⁴

C. De motivering

De statutaire maatregelen moeten gemotiveerd worden overeenkomstig de wet van 29 juli 1991 met betrekking tot de uitdrukkelijke motivering van bestuurshandelingen, die voorziet in een adequate motivering in rechte en in feite. In tegenstelling tot de strafrechter die een grondwettelijke motiveringsplicht heeft (Art. 149 G.W.), is de administratieve overheid niet verplicht om al de argumenten van de betrokkene te weerleggen.³⁵

³⁰ R.v.St. nr. 89.745, 22 september 2000.

³¹ R.v.St. nr. 11.389, 8 juli 1965; R.v.St. nr. 29.347, 17 februari 1988; R.v.St. nr. 33.465, 28 november 1989.

³² OPDEBEEK, I., *o.c.*, p. 14.

³³ R.v.St. nr. 14.292, 1 juni 1971; R.v.St. nr. 32.036, 21 februari 1989; R.v.St. nr. 89.745, 22 september 2000.

³⁴ R.v.St. nr. 32.705, 6 juni 1989; R.v.St. nr. 39.771, 23 juni 1992; R.v.St. nr. 46.312, 28 februari 1994; R.v.St. nr. 89.745, 22 september 2000.

³⁵ R.v.St. nr. 64.376, 4 februari 1997; R.v.St. nr. 68.471, 29 september 1997; R.v.St. nr. 69.327, 3 november 1997; R.v.St. nr. 68.729, 8 oktober 1997; R.v.St. nr. 76.141, 7 oktober 1998.

D. Het recht van verdediging

Behoudend andersluidend voorschrift, moet de administratieve overheid het recht van verdediging ook naleven in tuchtzaken.³⁶ Dus ook wanneer de overheid een statutaire maatregel wenst op te leggen moet betrokkene in de gelegenheid worden gesteld om zich nuttig te verdedigen.

³⁶ OPDEBEEK, I., *Algemene beginselen van behoorlijk bestuur*, Deurne, 1993, p. 58.

LOI DU 10 AVRIL 2004 REGLANT LA SUPPRESSION DES JURIDICTIONS MILITAIRES EN TEMPS DE PAIX AINSI QUE LEUR MAINTIEN EN TEMPS DE GUERRE

Texte de M. D. Bernard, Procureur fédéral
Présenté par M. M. fobe, Magistrat fédéral

L'entrée en vigueur de la loi organisant la suppression d'une juridiction centenaire fut pour la Belgique une révolution et un événement. Aussi vais-je tenter d'exposer les difficultés que nous rencontrons ou que nous pourrions rencontrer dans les applications de cette nouvelle loi en temps de paix, puisque les juridictions militaires sont maintenues en temps de guerre avec cependant quelques adaptations.

1. Historique

C'est dans l'accord Octopus de mai 1998 que l'on trouve l'origine de la suppression des juridictions militaires. Plusieurs études ont finalement abouti aux lois du 10 avril 2003 qui sont entrées en vigueur le 1 janvier 2004.

C'est une suite logique aux bouleversements des structures actuelles des Forces armées, à leurs nouvelles missions et à leur réorganisation. Précédemment, il y a eu une forte diminution des compétences des juridictions militaires suite à la suspension du service militaire, à la démilitarisation de la gendarmerie, au retrait progressif des Forces belges en Allemagne et à l'internationalisation des missions militaires. En outre certaines règles du code de procédure pénale militaire ont été très critiquées par les avocats et ont contraint l'Auditeur général à réagir par voies de circulaires pour adapter la procédure militaire aux grands principes de la procédure ordinaire. La Belgique était un des derniers pays à avoir encore une juridiction militaire en tant que telle et cette décision de suppression était donc logique, même si elle a été mise en oeuvre trop rapidement.

2. Caractéristiques de la nouvelle loi

- Elle supprime les juridictions militaires en temps de paix, que ce soient l'Auditorat général, les auditorats militaires, la Cour militaire ou le Conseil de guerre.
- Elle a aussi aboli le code de procédure pénale militaire, mais elle a maintenu le Code pénal militaire, car les infractions militaires subsistent, telles que les désertions, insubordination, révoltes, etc.

Ce qui a changé fondamentalement, c'est que dorénavant tous les membres des Forces armées, quels que soient leurs grades, sont justiciables des juridictions ordinaires.

3. Quels sont les textes importants à consulter ?

- Les deux lois du 10 avril 2003 publiées au Moniteur belge du 7 mai 2003. L'une règle la suppression des juridictions militaires et leur maintien en temps de guerre, l'autre adapte les règles de procédure dans les codes judiciaires, code d'instruction criminelle, lois sur l'emploi des langues, etc. ;
- La circulaire du Collège des Procureurs généraux COL 1/2004 du 5 janvier 2004, accessible sur le site du Service Public Fédéral Justice (just.fgov.be), qui explique les nouvelles règles, les modifications, ce qui est maintenu, le temps de paix, le temps de guerre;

- Une note provisoire du 10 décembre 2003 n° 03-CHOD-2003/07809 de DGAJM de l'EM de la Défense qui précise les lignes de conduite qui doivent être respectées impérativement par les autorités militaires lorsqu'elles prennent connaissance de crimes ou de délits, les mesures à prendre pour les infractions commises en Belgique et à l'étranger.

Pour déterminer la compétence des juridictions ordinaires, il est important de distinguer les infractions commises sur le territoire national et celles commises à l'étranger.

C'est une compétence tout à fait nouvelle pour le parquet fédéral, les parquets des Procureurs du Roi, les parquets généraux et pour les juridictions de jugement (tribunaux de Première instance, Cours d'Appel, etc. Il n'est pas impossible non plus que les auditorats du Travail soient également compétents lorsque les militaires commettent des infractions entrant dans leurs compétences (infractions aux lois sociales, ...).

4. Quelle est la nouveauté ?

Les juridictions pénales ordinaires deviennent compétentes pour connaître des infractions commises en Belgique ou sur le territoire national par des personnes qui sont soumises aux dispositions du Code pénal militaire. Par exemple : les militaires en congé illimité pour certaines infractions spécifiques au Code pénal militaire, certaines personnes civiles qui sont engagées au service de l'Armée, mais qui par Arrêté royal sont soumises au Code pénal militaire, comme les infirmières ou les ouvriers des arsenaux militaires.

Le parquet fédéral devient compétent pour connaître des infractions commises à l'étranger par les membres des Forces armées et personnes assimilées.

5. Quelles sont les difficultés pratiques ?

Les juridictions ordinaires découvrent cette compétence nouvelle, ainsi que le Code pénal militaire. Les magistrats des juridictions ordinaires ont une certaine méconnaissance du milieu militaire et des infractions militaires spécifiques. Ils sont moins sensibilisés à la nécessité impérieuse de devoir maintenir la discipline au sein des Forces armées, discipline qui doit être plus pointue à l'étranger notamment dans des petites unités isolées.

Ces compétences sont réparties sur les vingt-sept parquets du Procureur du Roi différents. Il sera donc difficile d'avoir une unité dans la politique des poursuites et de jurisprudence des différents tribunaux ou des cinq Cours d'Appel, sans compter les tribunaux de police qui connaîtront des infractions de roulage commises par les membres des Forces armées.

6. Quelles sont les solutions ?

- Désigner des magistrats de référence dans chacune des juridictions. Comme par exemple au parquet fédéral où trois magistrats issus des juridictions militaires sont venus renforcer son cadre. D'autres magistrats issus des mêmes juridictions se retrouvent dans différents parquets et sont notamment en charge des dossiers relevant de cette nouvelle compétence. Le doyen des juges d'instruction de Bruxelles a, par exemple confié les dossiers impliquant des compétences militaires à deux juges d'instruction qui avaient auparavant exercé leurs fonctions dans les juridictions militaires.
- Inciter les parquets et les juges d'instruction à faire appel aux services spécialisés de la Direction Judiciaire en Milieu Militaire. La « DJMM » (anciennement dénommé Détachement judiciaire) est un service d'enquêteurs spécialisés qui connaissent le

milieu militaire et à qui le parquet Fédéral fait systématiquement appel pour traiter les dossiers entrant dans sa compétence.

- Faire connaître l'existence de la fonction d'officier de liaison au sein des Collèges des Procureurs généraux. Jusqu'à présent aucune information n'a été diffusée à ce propos.

7. Quelles sont les juridictions pénales en Belgique qui sont confrontées à cette compétence ?

- Les cinq parquets généraux et cours d'appel : Bruxelles, Anvers, Gand, Mons et Liège.
- Les vingt-sept parquets du Procureur du Roi, les tribunaux de Première instance et les Juges d'instruction qui sont répartis dans vingt-sept arrondissements différents.

8. Quels sont leurs critères de compétence ?

On leur attribue un dossier à charge d'un militaire en fonction du :

- lieu de commission des faits ;
- domicile du prévenu ;
- lieu où le suspect peut être trouvé.

9. Quels sont les différents services de Police qui peuvent aussi être impliqués dans les enquêtes à charge de militaires ?

Au niveau fédéral, c'est la DJMM (Direction Judiciaire en Milieu Militaire) qui dispose de trois détachements : Bruxelles, Gand et Liège.

Il a été décidé de maintenir les services de la DJMM, mais pour une période d'évaluation d'un an. Une réévaluation sera faite dans un an quant à l'opportunité de maintenir ces services spécialisés. Je plaiderai personnellement pour leur maintien.

Au niveau des arrondissements judiciaires, les Procureurs du Roi travaillent d'une part avec les services judiciaires d'arrondissements (SJA), unités qui regroupent les anciennes unités de la BSR et de la Police judiciaire et, d'autre part avec la police zonale qui regroupe les anciennes polices communales et brigades de Gendarmerie.

10. Lorsqu'un Commandant d'unité est confronté à une infraction commise par un militaire, à quel service de police peut-t-il s'adresser pour intervenir ?

Pendant les heures de service et en fonction de la gravité des faits, le responsable avertira le parquet du procureur du Roi (magistrat de garde) ou le service zonal de Police. Dans les affaires les plus graves, on pourra aussi avertir DJMM.

On en revient en fait au règlement A1, dans lequel existait une liste des infractions et des mesures à prendre. Il suffit «dans les grandes lignes » de remplacer «gendarmerie » par « police fédérale » et «auditeur militaire » par « procureur du Roi ». En dehors des heures de service, il faudra s'adresser à la police locale de permanence qui donnera, si nécessaire, le nom et coordonnées du magistrat de garde.

Remarques :

La Police communale n'a que très peu d'expérience dans les matières militaires ; les SJA sont déjà débordés par les tâches qui étaient de leurs compétences avant la suppression des juridictions militaires. Il est à craindre que les affaires militaires ne passent au second rang par rapport aux affaires de droit commun, sauf bien entendu les faits graves.

La police militaire n'a actuellement aucune compétence judiciaire. Un problème pratique se pose en Allemagne. Il n'y a plus de détachement judiciaire ni de prévôté. La police allemande quant à elle n'a pas de compétence dans les quartiers militaires belges. Il s'agit donc bien d'un problème conséquent. Attribuer des compétences judiciaires à la Police militaire n'est à priori pas une solution.

11. Le rôle du Parquet fédéral dans le cadre de la suppression des juridictions militaires

Existant depuis le 21 mai 2002, il a été créé pour mieux gérer la lutte contre la criminalité organisée. A côté de ses quatre missions principales il a plusieurs missions particulières dans le cadre desquelles entre la nouvelle compétence en matière d'infractions commises à l'étranger par des membres des Forces armées.

12. Missions du Parquet fédéral

- Coordonner l'action publique (poursuite des infractions) : le procureur fédéral coordonne l'action publique, par exemple, lorsque plusieurs parquets du procureur du Roi sont saisis d'un même phénomène criminel commis par un même groupe d'auteur. Il n'y a pas de limitation quant à la nature des infractions (vols, stupéfiants, enlèvements, ...)
- Exercer l'action publique dans un certain nombre de matières limitativement énumérées par la loi : organisations criminelles, trafic des êtres humains, trafic d'armes ou de matériel nucléaire, atteintes à la sûreté de l'Etat, ... à condition que l'intervention du parquet fédéral apporte une plus-value par rapport au traitement de ces dossiers par le(s) parquet(s) du procureur du Roi compétent(s) .
Le terrorisme et les crimes contre le droit humanitaire relèvent de la compétence propre du parquet fédéral.
- Faciliter la coopération internationale. Le parquet fédéral interviendra par exemple pour aider les autorités judiciaires belges et étrangères dans l'exécution des demandes d'entraide judiciaire internationales ou encore dans les contacts avec les autorités judiciaires étrangères.
- Surveiller le fonctionnement général et particulier de la Police fédérale. C'est-à-dire que nous vérifions que les devoirs judiciaires sont exécutés conformément à ce qui est demandé.

13. Missions particulières du Procureur fédéral

- Présider la Commission de protection des témoins. Chaque cas est examiné par cette Commission que ce soit le financement, le relogement, le changement d'identité etc. En outre, les méthodes particulières de recherche (écoutes téléphoniques, placement de micros etc.) sont contrôlées également par cette Commission.
- Rechercher et poursuivre toute infraction commise hors du territoire national par un militaire en service ou par une personne attachée à l'armée ou autorisée à suivre une fraction de l'armée (exemple : les familles des militaires, qui en Allemagne sont justiciables du Parquet fédéral).

14. Que considère-t-on comme territoire national ?

C'est tout d'abord le sol belge, ensuite l'espace aérien qui recouvre ce territoire national, les eaux territoriales et enfin les navires et aéronefs belges.

En vertu de la circulaire du Collège des Procureurs généraux, le parquet fédéral restera néanmoins compétent pour tout ce qui a trait aux incidents d'avions, aux incidents Otan et aux incidents de parachutage, qu'ils soient commis en Belgique ou à l'étranger.

En ce qui concerne les infractions commises à bord d'aéronefs ou de navires se trouvant en dehors de l'espace aérien belge ou des eaux territoriales, les procureurs du Roi ont l'obligation de nous signaler ces faits et en accord avec eux, nous nous saisissons de ces cas vu les implications internationales.

15. Lorsqu'un Commandant d'unité est confronté, à l'étranger, à une infraction commise par un militaire, qui doit-il avertir ?

Lorsqu'un Commandant d'unité est confronté en Allemagne, au Kosovo ou en Afghanistan à une infraction, que doit-il faire ?

Il suffit en fait qu'il prenne contact avec le Centre d'opérations à Evere qui possède la liste des magistrats de garde du parquet fédéral. Ce magistrat fédéral donnera ses instructions qui dépendront de la nature de l'infraction et de la distance. Chaque fois qu'il y a un événement qui se passe à l'étranger le parquet fédéral fait appel systématiquement à DJMM. C'est le magistrat fédéral qui contactera DJMM. Si le Commandant d'unité ne peut joindre le magistrat fédéral de garde, il peut contacter directement la permanence de DJMM. Sur base du Règlement A1, qui sera adapté, le Commandant d'unité prendra les premières mesures provisoires (maintien des lieux, préservation des preuves, ...).

S'il s'agit, par exemple, d'un meurtre, le magistrat fédéral doit également désigner un juge d'instruction, ce qui est nouveau. Auparavant, les auditeurs militaires exerçaient à la fois la compétence du juge d'instruction et du procureur du Roi, ce qui était assez facile.

16. Les difficultés rencontrées

La privation de liberté et la loi sur la détention préventive

Toute personne privée de sa liberté doit être présentée endéans les 24 heures à un juge d'instruction qui doit statuer sur la nécessité de le placer ou non sous mandat d'arrêt. Si ce délai de 24 heures (prévu par la Constitution) est dépassé, la personne arrêtée doit impérativement être relâchée. Si cette personne est privée de sa liberté, par exemple, en Afghanistan, il est impossible, vu la distance, de respecter ce délai de 24 heures! Une des solutions trouvée par le législateur fut d'autoriser des auditions par vidéoconférences,

mais encore faut-il disposer des moyens techniques qui le permettent , ce qui n'est pas encore le cas à l'heure actuelle.

17. Equipement des magistrats fédéraux devant se rendre à l'étranger

Les magistrats fédéraux n'ont pas la qualité de militaire. Il existe néanmoins un arrêté royal qui permet à certains civils de porter un uniforme militaire à condition qu'il y ait un insigne distinctif. Or le Parquet fédéral ne possède pas d'insigne distinctif. Dès lors, le problème reste posé ! La police fédérale (DJMM) étudie la possibilité d'utiliser leurs tenues afin qu'il y ait une distinction entre les magistrats civils, les policiers fédéraux et les militaires qui sont présents sur place.

Autre problème soulevé : le magistrat fédéral en déplacement en milieu militaire à l'étranger doit-il être armé ou non ? S'agissant de magistrats civils j'estime qu'ils ne devraient pas être armés mais pouvoir bénéficier de toutes les mesures de protection nécessaires.

18. Présence de magistrats auprès des Forces armées à l'étranger

La présence d'un magistrat fédéral est-elle encore possible de manière permanente auprès des détachements militaires à l'étranger, en dehors du traitement d'un dossier judiciaire spécifique ?

Le Ministre de la Défense, en accord avec le Ministre de la Justice, peut demander la présence permanente d'une équipe judiciaire sur place, en ce compris d'un magistrat fédéral. La loi (code judiciaire) prévoit que la désignation se fera au sein d'un pool de magistrats de parquet, volontaires, ayant suivi une formation et obtenu un brevet de techniques militaires (ces cours ne sont pas encore en vigueur, mais ils sont en bonne voie de finalisation).

19. Présence de la police fédérale auprès des Forces armées à l'étranger

Indépendamment de ces demandes visées ci-dessus, j'ai estimé qu'il était nécessaire, en accord avec DJMM, qu'il y ait une présence préventive de policiers fédéraux dans les unités qui se trouvent à l'étranger. Cela pourra constituer un appui au commandement et aux membres des Forces armées sur place.

Quelle est la politique que nous avons imaginée en accord avec les autorités militaires ?

- Présences périodiques, mais de courte durée (15 jours maximum) dans les unités stationnées pour une longue durée comme en Afghanistan, au Kosovo et la RDC.
- A la demande des autorités militaires, présence d'office d'une équipe de la police fédérale dès qu'un détachement non permanent partirait avec plus de 250 hommes. Le procureur fédéral apprécie la suite à donner à cette demande en fonction des unités et des risques encourus.

20. Concurrence de compétence entre les autorités de l'Etat de séjour et la Belgique

L'article 10 bis du code d'instruction criminelle a donné au procureur fédéral la compétence de connaître des infractions commises par les militaires à l'étranger.

Nous sommes confrontés la plupart du temps aux autorités judiciaires du pays de séjour. En l'absence de convention, c'est la loi du drapeau qui s'applique.

En général, un accord est conclu entre l'Etat belge et l'Etat de séjour : les questions de compétence sont réglées lorsqu'il s'agit d'Etats parties à la Convention OTAN ou à la Charte des Nations Unies (pour les opérations de maintien de paix) ou lorsque des accords bilatéraux sont conclus entre la Belgique et l'Etat de séjour.

21. Complémentarité de compétence entre les autorités de l'Etat de séjour et la Belgique

La loi permet au procureur fédéral d'estimer de ne pas devoir se saisir du dossier entrant dans son champ de compétence et de le transmettre au procureur du Roi, en accord avec ce dernier.

Quel est l'accord que nous avons pris avec le procureur du Roi ?

- Le parquet fédéral exerce lui-même l'action publique dans les affaires les plus graves ;
- En matière de roulage ou dans des affaires mineures, le parquet fédéral transmet le dossier au Procureur du Roi pour qu'il exerce lui-même l'action publique.

22. Renvoi à la discipline du Corps

En supprimant le code de procédure pénale militaire dans son ensemble, il n'est plus possible pour les juridictions ordinaires de renvoyer un dossier à la discipline du Corps. Si le procureur fédéral ou le procureur du Roi on estime ne pas devoir poursuivre le militaire devant le tribunal (correctionnel ou de police), mais plutôt le voir punir sur le plan disciplinaire, la seule manière de faire actuellement est de classer le dossier sans suite, de le communiquer ensuite au Commandant d'unité en attirant son attention sur l'opportunité de le punir disciplinairement. Il n'est cependant pas obligé de le faire. Je pense qu'une modification législative devrait intervenir pour rétablir la possibilité qu'avaient les autorités judiciaires (à l'époque les juridictions militaires) de renvoyer le dossier à la discipline du Corps.

23. Quelques chiffres

Quelques chiffres pour clore cet exposé : sur le nombre de dossiers inscrits au 23 mars 2004 au parquet fédéral, 99 ont été repris des juridictions militaires. Depuis le 1er janvier 2004, 102 nouveaux dossiers de faits commis uniquement à l'étranger ont été inscrits au parquet fédéral. Le plus grand nombre de dossiers vient d'Allemagne et concerne, par ordre d'importance, les excès de vitesse, l'intoxication alcoolique au volant, les stupéfiants, les menaces, l'usage de faux, les coups volontaires, les faits de mœurs et les infractions militaires etc.

LE STATUT PARTICULIER DU MILITAIRE : VOLETS PENAL, DISCIPLINAIRE ET STATUTAIRE

Par le Maj. J. De Greef et le Lt Jur. S. Lacasse

Introduction

Le but de l'exposé est de vous brosser un bref descriptif de la spécificité du militaire (Mil) au niveau du statut, et de vous donner les caractéristiques de cette spécificité.

Par «statut», on entend le régime qui caractérise la relation de travail entre le Mil et l'Etat, par opposition au contrat de travail. Sur le marché du travail, quand une société engage une personne, cette dernière signe un contrat de travail qui est –d'habitude (voir contrats d'adhésion) - individualisé. Le contrat détermine la relation de travail entre le travailleur et son employeur (voir aussi conventions collectives de travail et lois sur le travail). C'est tout le contraire de la relation entre le Mil et l'Etat. L'intéressé postule pour une fonction à la Défense. S'il est engagé, il signe un acte d'engagement, par lequel il acquiert la qualité de CANDIDAT militaire, qualité qu'il gardera pendant toute sa formation. S'il réussit sa formation, il est nommé comme Mil et entre à ce moment dans un statut. Le statut est donc l'ensemble des règles qui définissent la relation de travail entre le Mil et la Défense. Ces règles s'appliquent à toute personne, sans individualisation.

Ce statut a pour conséquence que le Mil est soumis à un «triple» volet répressif. En effet, comme relaté précédemment, on peut distinguer 3 volets : le pénal, le disciplinaire et le statutaire.

On renferme souvent ces deux derniers, à savoir le disciplinaire et le statutaire, sous l'appellation de «petite et grande discipline».

Je vous propose d'analyser successivement les différents volets, en accordant une attention plus particulière au volet statutaire.

Ensuite, je clôturerai par une brève analyse du régime de responsabilité civile du Mil.

I. Le volet Pénal

1. Généralités

Dans le volet pénal, on vise les infractions qui sont poursuivies devant les juridictions pénales => Tribunaux.

Les militaires sont, comme tous les autres citoyens, soumis au Code pénal ordinaire (Loi 8 juin 1867) et aux lois pénales particulières.

De plus, ils sont soumis au Code pénal militaire (CPM) (Loi 28 mai 1870). Ce code contient des infractions liées au statut spécifique du Mil, et qui sont exclusivement applicables aux militaires – et Mil assimilés.

Le champ d'application de la loi fait référence à la loi du 20 mai 1994 relative à la mise en œuvre des forces armées, à la mise en condition ainsi qu'aux périodes et positions dans lesquelles le militaire peut se trouver (Reg A16 – Q1).

2. Personnes soumises aux lois pénales militaires

Les militaires en service actif ou en non-activité (= 2 positions dans lesquelles le militaire peut se trouver en PP et en PG). Le militaire est alors considéré comme étant « en service ».

Il s'agit de notions relativement larges !

a. Militaire du cadre actif + candidat :

Service actif = qui n'est pas en non-activité.

Non-activité : (non limitatif)

- RTE, sauf suspension par mesure d'ordre ;
- absence irrégulière ;
- peine privative de liberté (condamnation) ;
- détention préventive si suivie d'une peine privative de liberté.

b. Militaire de réserve (service actif) :

- rappel ;
- prestations d'entraînement ;
- PVE ;
- prestations pour le maintien ou le rétablissement de la paix ou de la sécurité internationale .

c. Militaire « en congé illimité »

= position pour le militaire de réserve et l'ancien militaire du cadre actif et l'ancien militaire du cadre de réserve + le milicien après son terme de service (si obligations militaires) lorsqu'il n'est pas en service actif ou en non-activité.

Pour certaines infractions spécifiques.

d. Personnes dans l'année suivant le « congé définitif »

= ancien militaire lorsqu'il cesse d'appartenir au cadre de réserve ou n'a plus d'obligations militaires.

Pour certaines infractions spécifiques (CPM Art 34 à 40 et 42 (violences et outrages envers supérieur) + CPO Art 443 à 452 (atteintes portées à l'honneur ou à la considération des personnes : calomnie, diffamation).

e. « Civils »

Personnes engagées dans un établissement ou service de l'armée (! contrat) (CPM Art 14bis).

NB : Poursuite à l'étranger : Art 10bis. du titre préliminaire du Code d'Instruction criminel

« Art 10bis. Toute personne soumise aux lois militaires qui aura commis une infraction quelconque sur le territoire d'un Etat étranger, pourra être poursuivie en Belgique. Il en est de même des personnes qui sont attachées, à quelque titre que ce soit, à une fraction de l'armée se trouvant en territoire étranger ou de celles qui sont autorisées à suivre un corps de troupe qui en fait partie. »

(Jusqu'au 31 Dec 2003, la base légale « ratione personae » était reprise au Chapitre Ier (Art Ier à 20 de la loi du 15 juin 1899 comprenant les titres Ier et II du Code de Procédure pénale militaire (CPPM). L'Art 108 de la loi « 1 » du 10 avril 2003 ayant abrogé le CPPM, le législateur se devait de redéfinir les personnes soumises aux lois pénales militaires. Ceci s'est réalisé par l'insertion d'un chapitre I^{er}bis intitulé « Personnes soumises aux lois pénales militaires » dans le CPM (Loi « 2 », Art 38 à 42).)

« CHAPITRE I^{er}bis. – Personnes soumises aux lois pénales militaires.

Art. 14. *Les lois pénales militaires sont applicables à toute personne qui, conformément à la loi du 20 mai 1994 relative à la mise en œuvre des forces armées, à la mise en condition ainsi qu'aux périodes et positions dans lesquelles le militaire peut se trouver, est en service actif ou en non-activité.*

Art. 14bis. *Les personnes engagées dans un établissement ou dans un service de l'armée peuvent être soumises, en vertu d'un arrêté royal à certaines dispositions des lois pénales militaires précisées dans leur contrat d'engagement.*

Art. 14ter. *Les militaires en congé illimité au sens de l'article 7 de la loi précitée du 20 mai 1994 sont soumis aux lois pénales militaires pour ce qui concerne les infractions suivantes :*

1° trahison et espionnage;

2° participation à une révolte comme prévu par le présent Code;

3° violences et outrages envers un supérieur ou une sentinelle;

4° participation à une désertion de militaires avec complot;

5° détournement et soustraction frauduleuse de tous objets affectés au service de l'armée et appartenant soit à l'Etat, soit à des militaires.

Art. 14quater. *Les personnes qui, dans l'année qui suit le congé définitif tel que prévu à l'article 8 de la loi précitée du 20 mai 1994 commettent contre l'un de leurs anciens supérieurs ou contre tout autre supérieur hiérarchique à l'occasion des relations de service qu'elles ont eues avec lui l'une des infractions prévues aux articles 34 à 40 et 42, ou une infraction prévue aux articles 443 à 452 du Code pénal ordinaire sont soumises aux lois pénales militaires.*

Dans le cas prévu à l'article 34, l'accusé est puni conformément à l'alinéa 2 de cet article quel que soit son grade. »

(Ce nouveau chapitre reprend dans les grandes lignes les anciennes dispositions contenues dans le CPPM mais les adapte aux circonstances actuelles. En effet, à quelques exceptions près, les Art du CPPM n'avaient plus été adaptés depuis 1899 et dans certains cas, la terminologie utilisée ne correspondait plus à la réalité.)

3. Spécificité des lois pénales militaires (CPM)

Dans la plupart des cas, les infractions du CPM sont réprimées par des peines spécifiques qui n'existent pas pour le citoyen « ordinaire ».

Citons à titre d'exemple :

1. l'emprisonnement militaire
 2. la destitution militaire (à ne pas confondre avec la destitution ordinaire (titres, grades, fonctions emplois et offices publics) prévue à l'Art 19 du CPO !),
 3. la dégradation militaire
- Le cas échéant, le CPM réfère au CPO (ex : Art 15 et 16 : trahison et espionnage – Art 54 : détournements et vols). L'Art 16 est caractérisé par une aggravation des peines prévues au CPO.

Les peines spécifiques « militaires » ont une double caractéristique :

a. **Applicabilité.**

Certaines peines ne s'appliquent qu'à une catégorie bien spécifique de militaires. C'est ainsi que la destitution ne s'applique qu'aux officiers (CPM Art 6) et l'emprisonnement militaire ne s'applique qu'aux militaires en dessous du rang d'officier (CPM Art 8).

b. **Caractère de la peine.**

- (1) Certaines peines sont soit des peines **principales** et uniques ou des peines **accessoires**.

Exemple :

La destitution

Pour rappel, la destitution ne s'applique qu'aux officiers. Elle les prive du grade et du droit d'en porter les insignes et l'uniforme (CPM Art 6) mais elle n'emporte ni l'exclusion de l'armée et ne les prive pas de porter des décorations. La destitution est tantôt peine principale et unique, tantôt peine accessoire de certaines peines criminelles et correctionnelles, si l'officier n'a pas été condamné à la dégradation militaire (CPM Art 7).

La destitution comme **peine principale** et unique (CPM Art 28, Al 1er : insubordination en TP – Art 33, Al 1er et 34, Al 1er : violences envers une sentinelle ou un supérieur – Art 43 et 44 : désertion).

La destitution comme **peine accessoire** (CPM Art 33, Al 2 : violences envers une sentinelle ayant causé une incapacité de travail – Art 54, Al 4 : détournements ou vol). Dans ce cas, elle a un caractère obligatoire.

- (2) Certaines peines accessoires peuvent avoir un caractère **obligatoire** ou **facultatif**. Le tribunal peut ou doit les prononcer dans les cas prévus par la loi.

Exemple :

La dégradation militaire

Les effets de la dégradation militaire sont la privation du grade et du droit d'en porter les insignes et l'uniforme, l'incapacité de servir dans l'armée et la privation de porter aucune décoration ou autre signe d'une distinction honorifique (CPM Art 5).

La dégradation militaire est **obligatoire** en cas de condamnation :

- (a) à la réclusion à plus de 10 ans par application du CPO (CPM Art 3) ;
- (b) à une peine criminelle, par application du CPM, du chef de :
 - trahison (CPM Art 16);

- capitulation (CPM Art 19 et 22);
- abandon de poste ou de position (CPM Art 21 et 22) ;
- meurtre d'un supérieur, pendant ou à l'occasion du service (CPM Art 40);
- désertion à l'ennemi (CPM Art 52).

La dégradation militaire est **facultative** en cas de condamnation :

- (a) à une peine criminelle autre que la réclusion à plus de 10 ans par application du CPO (CPM Art 3) ;
- (b) à une peine de plus de trois ans d'emprisonnement correctionnel (attentat à la pudeur, viol, vols et extorsions, escroquerie et tromperie) (CPM Art 4).

NB: En cas de condamnation à une peine criminelle par application du CPM, la dégradation militaire ne peut être prononcée que dans les cas prévus par la loi (voir Par 3. B. (2) (b) ci-dessus).

Cas particulier de la « privation de grade »

Certains articles du CPM (e.a. Art 5, 6, 8 et 54, Al 4) font mention de la « privation de grade ». Cette notion a cependant des caractères différents dans toutes ces dispositions légales.

Aux Art 5 et 6, la privation de grade est un des **éléments constitutifs** de la peine (= un des effets de la peine de dégradation militaire ou de destitution).

A l' Art 8, elle est la **conséquence automatique** d'une condamnation à l'emprisonnement militaire. Dans ce cas (automatique), elle ne doit pas être prononcée par le juge.

Enfin, à l'Art 54, Al 4, elle est une **peine accessoire** qui va de pair avec une peine correctionnelle prononcée en vertu du CPO. En effet, l'Art 54 du CPM réprime les vols et détournements commis au préjudice de l'Etat ou d'autres militaires en renvoyant aux dispositions du CPO. Ceci a pour conséquence que ce sont les peines du CPO et non les peines prévues par le CPM qui sont d'application. Le CPM y ajoute cependant deux peines accessoires : la destitution et la privation de grade.

S'agissant d'une peine accessoire, elle doit être **obligatoirement prononcée** par le juge qui peut cependant (pas obligatoire) l'assortir d'un sursis. Le sursis à l'emprisonnement correctionnel et le sursis à la privation de grade ne sont pas nécessairement liés.

Enfin, nous ne serions pas complets sans faire quelques commentaires à propos des **peines disciplinaires**. !!! Il s'agit bien de peines pénales, et non pas de punitions disciplinaires !!!

Le CPM sanctionne certains délits de peines disciplinaires (Art 24 : ivresse en étant en faction ou en vedette en TP – Art 25 : abandon de poste – Art 59 : circonstances atténuantes).

Il revient aux cours et tribunaux de prononcer ces peines. Celles-ci sont fixées par la loi du 14 janvier 1975 portant règlement de discipline des Forces armées (Reg A16-Z1). Ces peines sont définies à l'Art 22 de cette loi et leurs effets aux Art 23 à 29 (voir infra).

Au vu de ce qui a été exposé, il est indéniable que le militaire du fait de la spécificité de sa fonction a un statut pénal propre qui dépasse le cadre pénal applicable aux autres citoyens.

Le fait d'enfreindre certaines dispositions pénales militaires va avoir pour lui des conséquences particulières sur son statut de militaire.

Ainsi que nous l'avons vu, certaines condamnations vont avoir des conséquences directes (obligatoires) sur son statut. Il s'agit des dispositions pénales entraînant des conséquences statutaires de plein droit. Dans d'autres cas, il pourra y avoir des conséquences indirectes. Dans tous les cas, le militaire risque d'être sanctionné statutairement (dans sa carrière) de façon beaucoup plus rigoureuse que bon nombre d'autres concitoyens.

II. Disciplinaire

1. Bien que n'étant pas le seul citoyen à disposer d'un statut disciplinaire au sens large (discipline, code de conduite, ...) le militaire possède un statut disciplinaire propre qui, tout comme pour le «volet pénal» est en rapport avec la spécificité de sa fonction. La nécessité de ces règles de conduite découle de la finalité du département de la Défense et de l'utilité évidente d'une discipline bien organisée. Les Mil doivent pouvoir agir dans le feu de l'action, en ayant une confiance absolue en leurs subordonnés, qui, eux, doivent pouvoir se remettre sur la justesse des ordres qu'ils reçoivent. Les missions de défense du territoire, et les opérations de maintien de l'ordre nécessitent donc une discipline stricte.

La loi ne fixe pas une liste exhaustive de transgressions disciplinaire. En effet, l'opportunité de la répression disciplinaire dépend avant tout de l'appréciation de l'autorité et est fonction des circonstances.

Toutefois, la loi précise la notion de « hiérarchie militaire » (grade et ancienneté ; commandement = ordre ; objet de l'ordre = service), et la notion de « devoirs et droits des militaires » (servir le pays, accomplir consciencieusement les obligations de services, respect du chef de l'Etat, des pouvoirs et institutions, éviter de compromettre l'honneur et la dignité, exécution des ordres dans l'intérêt du service, loyauté, devoir de réserve, interdiction d'activités politiques actives, sauvegarde des intérêts de l'Etat, interdiction de grève, ...).

2. Actuellement ce statut est contenu dans
 - loi du 14 janvier 1975 portant règlement de discipline des Forces armées (Reg A16-Z1)
 - et de son arrêté d'exécution, l'AR du 19 juin 1980 relatif à la procédure disciplinaire militaire (Reg A16-Z2)
 - ainsi que dans le Reg A2, Règlement de discipline pour l'Armée.
3. En matière disciplinaire, on parle de transgressions et de punitions *disciplinaires*, par opposition aux infractions et peines *pénales*.
Transgression disc = tout manquement aux devoirs des Mil ainsi que tout abus dans l'exercice de leurs droits
4. Le but de cette journée n'est pas d'entrer dans le détail. Néanmoins, tout comme pour le volet pénal, nous allons quelque peu préciser le **champ d'application de la loi de 1975**.

Art 1er de la loi.

Il s'agit d'une part des militaires du cadre actif, quelle que soit leur position statutaire et d'autre part des militaires astreints à des périodes de service en vertu d'obligations légales (depuis le jour d'appel (rappel) sous les armes jusqu'à la veille du jour où ils sont placés en congé illimité, en disponibilité ou reversés dans la réserve de recrutement. La loi est également applicable aux militaires de réserve effectuant des prestations de courtes durées en vue de leur entraînement.

On constate donc que la loi a un champ d'application assez large. Implicitement, la loi réfère également à la loi du 20 mai 1994 relative à la mise en œuvre des forces armées, à la mise en condition ainsi qu'aux périodes et positions dans lesquelles le militaire peut se trouver (Reg A16-Q1) (voir « volet pénal » ci-dessus).

5. En opposition à l'action pénale, l'action disciplinaire est caractérisée par une procédure rapide (caractère expéditif de la répression disciplinaire). Il est en effet fondamental dans une institution aussi hiérarchisée que l'Armée dont la finalité repose essentiellement sur l'exécution d'ordres dans l'intérêt du service que tout manquement aux dispositions relatives aux devoirs des militaires puisse être constaté et, le cas échéant, sanctionné dans des délais aussi brefs que possible via une procédure simple mais garantissant néanmoins les droits de la défense.
6. Dans ce contexte, le législateur a défini les **autorités investies du droit de punir**. Il s'agit du supérieur qui exerce les attributions de Chef de Corps à l'égard du militaire en cause. Les punitions mineures peuvent toutefois être infligées par le Comd d'unité.
7. La loi énumère et définit les **punitions disciplinaires**. Elle les classifie en outre en punitions mineures (rappel à l'ordre, remontrance, consigne) et punitions majeures (arrêts simples et arrêts de rigueur pour les Offrs - arrêts de rigueur pour les autres militaires).

*Les punitions disciplinaires peuvent être infligées avec **sursis**.*

*La loi prévoit également une possibilité de **réformation** de la punition.*

*La **procédure** quant à elle réglée par le Roi (Reg A16-Z2). En général, la procédure est **orale**.*

Elle prévoit un premier ressort et un appel.

8. Lorsque l'autorité est d'avis que la transgression doit être réprimée par une punition majeure, elle consulte un conseil de discipline (procédure réglée par le Roi). Dans tous les cas, les droits de la défense sont assurés (défenseur et délais raisonnables). L'exécution d'une punition prononcée définitivement se fait elle aussi dans des délais relativement courts.
9. Les punitions prononcées définitivement sont inscrites au feuillet de punitions, qui constitue en quelque sorte le « casier disciplinaire » du Mil.

Possibilité d'**annulation** par le Chef de la Défense (sur demande ou d'office : violation de règles de procédure, faits ne sont pas une transgression, preuve que le militaire n'a pas commis de transgression).

Procédure d'**effacement** des punitions (3 ans).

Dans certains cas (militaire s'étant rendu coupable d'une ou de plusieurs transgressions disciplinaires graves), le militaire peut être **mis sous contrôle** dans son unité (max 24 Hrs) si cette mesure est requise pour les besoins de l'enquête ou du maintien de l'ordre. Cette mesure est prise par le Chef de Corps. Elle peut être également prise en cas d'infraction aux fins d'être déferés aux autorités judiciaires.

Le droit d'infliger une punition disciplinaire est **prescrit** un an après la transgression.

10. **Pistes de réflexion** : Dans un souci de simplification administrative, il a été proposé une procédure simplifiée dans le cadre disciplinaire. Une procédure de « transaction » serait initiée, dans l'esprit de celle qui est fixée dans le cadre des infractions de roulage. Un Mil soupçonné de faits constituant une transgression disciplinaire, ou une infraction se verrait proposer une peine réduite s'il plaide coupable et qu'il reconnaît les faits qui lui sont imputés. Le Mil reste bien entendu libre de refuser cette transaction, avec comme conséquence le déclenchement de la procédure « normale ». La procédure simplifiée permettrait un traitement plus rapide, car elle s'effectuerait sans conseil d'enquête ou information, sans comparution de témoins, et ne prévoirait pas de possibilité d'appel. Le Mil, en contrepartie, bénéficie d'une peine plus légère et évite la lourdeur d'une enquête disciplinaire ou judiciaire, avec les conséquences néfastes qui peuvent y être liées.

Enfin, autre simplification proposée : la comparution d'office devant un Conseil d'enquête pour toute absence injustifiée de plus de 10 jours (> < Absence pour motif de santé qui sont, elles, justifiées par un certificat médical).

III. Statutaire

1. Le volet statutaire est consacré à l'ensemble des dispositions légales et réglementaires qui régissent le statut des militaires (droits et devoirs des Mil). Ces dispositions sont de nature administratives, pécuniaires et sociales. Nous nous limiterons essentiellement aux aspects du statut administratif qui est lui-même à la base des autres aspects. On dit souvent que le social et le pécuniaire suit l'administratif...
2. Conformément à l'Art 182 de la Constitution, ce statut est fixé par le législateur.
« **Art. 182.** *Le mode de recrutement de l'armée est déterminé par la loi. Elle règle également l'avancement, les droits et les obligations des militaires.* »
3. Actuellement, le statut administratif des militaires est contenu dans le Reg A16 (recueil des lois en usage dans les Forces armées). Ce statut varie selon la catégorie de personnel à laquelle le militaire appartient, à savoir volontaire, sous-officier, officier et le statut particulier du candidat militaire (la personne, dès le moment où elle a signé un acte d'engagement, jusqu'au moment où elle est nommé dans sa Cat).
4. Sans entrer dans le détail des exceptions (dispositions spécifiques relatives aux musiciens, aux officiers auxiliaires, aux militaires de complément, aux militaires court terme,...), nous pouvons dire que le statut propre à chaque catégorie de personnel est sous-tendu par une loi de base générale. Pour ce qui est des lois de base, il s'agit :
 - Pour les **officiers**, de la loi du 1er mars 1958 relative aux statuts des officiers de carrière des forces armées (Reg A16 – B1) ;

- Pour les **sous-officiers**, de la loi du 27 décembre 1961 relative au statut des sous-officiers du cadre actif des forces armées (Reg A16 – D1) ;
- Pour les **volontaires**, de la loi du 12 juillet 1973 relative au statut des volontaires du cadre actif des forces armées (Reg A16 – E1) ;
- Pour les **candidats**, de la loi du 21 décembre 1990 portant statut des candidats militaires du cadre actif (Reg A16 – K1).

Ces lois sont complétées par divers arrêtés (AR et AM) d'exécution.

5. Pour ce qui est des dispositions que l'on peut caractériser de « mesures statutaires », l'on peut d'emblée, de l'analyse des trois premières lois (le statut des candidats fera l'objet plus tard de commentaires particuliers), affirmer qu'elles reprennent les mêmes dispositions.

On oppose souvent les mesures ayant un caractère **temporaire** des mesures à caractère **définitif**.

Voyons tout d'abord les mesures temporaires...

6. Mesures « temporaires » : Il s'agit de dispositions donnant lieu à un retrait temporaire d'emploi (RTE), dispositions imposées par l'autorité (les dispositions de RTE à la demande du militaire ne sont pas envisagées ici car non concernées par l'objet de la présente étude). Le RTE est une mesure consistant à éloigner temporairement le Mil de son emploi en attendant une mesure judiciaire.

On peut distinguer :

le retrait temporaire d'emploi par mesure disciplinaire
la suspension par mesure d'ordre.

Le RTE par mesure disciplinaire :

- **Motifs** : Peut être infligée au Mil qui :
 - a fait l'objet d'une condamnation (interdépendance relative)
 - a reçu des punitions disciplinaires répétées (interdépendance relative)
 - a été puni pour transgressions graves
 - a fait l'objet d'une proposition de retrait définitif d'emploi pour motif disc
- **Durée** ? Durée déterminée
- **Par qui** ? La mesure est prise par le Roi (Offr) ou par le MDN
- **Conséquences** :
 - le traitement est réduit aux $\frac{3}{4}$ (csq pécuniaires)
 - Plus de cumul possible, sauf autorisation
 - perte d'ancienneté de grade : la période de RTE est décomptée de l'ancienneté dans le grade pour toute la durée
 - pas de promotion (période de non-activité)
 - répercussion sur le calcul de la pension

La suspension par mesure d'ordre :

- il s'agit essentiellement d'une mesure à caractère conservatoire
- **Motif** : prise à l'égard d'un Mil si on estime que sa présence au sein des forces armées porte atteinte à la discipline ou au bon renom de celle-ci.

- Durée : durée déterminée : max 3 mois (prolongation possible (max 2 ans) Roi ou Ministre : motivation) – action judiciaire en cours : max 6 mois après la fin
- Par qui ? Ministre d'office ou proposition des chefs hiérarchiques
- Conséquences :
 - le traitement est réduit aux $\frac{3}{4}$ (csq pécuniaires)
 - convertie en période d'activité si aucune sanction n'est prise
 - convertie en période de RTE en cas de condamnation ou de mesure statutaire
 - pas de promotion
 - perte éventuelle d'ancienneté de grade si non convertie en activité

7. Mesures « définitives » : on distingue ici la démission d'office et la rétrogradation

Le RDE par démission d'office :

- Motifs : Si un Mil a encouru l'interdiction des droits énumérés à l'art 31, 1° et 6° OU s'il s'est rendu coupable de faits incompatibles avec son état de Mil
- Qui ? Roi ou Ministre
- Comment ?
 - d'office (sans conseil d'enquête) si condamnation sans sursis à l'interdiction même temporaire à un des droits visés à Art 31, 1° et 6° du CPO
 - après consultation d'un conseil d'enquête si «faits incompatibles» : le CE se prononce sur les faits (sont-ils établis, graves, et incompatibles ?)
- Conséquences :
 - réintégration dans les Forces armées impossible
 - si la démission d'office est précédée d'une période de suspension par mesure d'ordre : convertie en non-activité
 - entraîne de plein droit le retrait du grade
 - conséquence sur le calcul de la pension

Le retrait du grade :

Le retrait de grade est une conséquence attachée de plein droit à des actes juridiques, peines et mesures énumérées dans les statuts. Cette notion ne doit pas être confondue avec les notions pénales de dégradation militaire ou de destitution comme peine militaire prononcée par les cours et tribunaux conformément au CPM, ainsi qu'avec la notion de privation de grade, conséquence légale d'une condamnation à une de ces peines ou à l'emprisonnement militaire.

- Motifs : Mesure prise de plein droit à l'égard des Mil tant pour des condamnations que pour des mesures disciplinaires
 - la perte de la nationalité ayant pour conséquence que le militaire n'est plus citoyen de l'Union européenne
 - interdiction à l'un des droits énumérés à l'art 31 du CPO. Dans ce cas, le retrait du grade constitue en outre une déchéance du grade pour l'application des lois coordonnées sur les pensions militaires
 - démission d'office de l'emploi
- Conséquence :
 - Tout Mil auquel le grade est retiré et qui est toujours astreint à des obligations Mil est replacé soldat ou matelot.

La rétrogradation :

- Il s'agit de replacer le S/Off dans un grade inférieur
- seulement applicable aux sous-officiers
- jugé par ses supérieurs hiérarchiques manifestement incapable d'exercer toute fonction en rapport avec son grade
- par le Ministre sur proposition motivée ou sur avis conforme des chefs hiérarchiques

8. Interdépendances :

Comme précédemment mentionné par mes prédécesseurs, l'action pénale entraîne parfois des conséquences statutaires directes pour le militaire.

Pour rappel e.a:

- Condamnation en application du CPO à la réclusion à perpétuité ou à la réclusion pour un terme de 10 à 15 ans ou terme supérieur = dégradation militaire obligatoire ;
- Condamnation en application du CPO à une autre peine criminelle = dégradation militaire facultative ;
- Condamnation à la réclusion ou à la détention = interdiction à perpétuité obligatoire des droit énumérés à l'Art 31 du CPO (6° = interdiction de servir dans l'armée) ;
- Condamnation à un emprisonnement de plus de trois ans du chef de certains délits du CPO = dégradation militaire facultative ;
- Dégradation militaire = incapacité de servir dans l'armée ;
- Emprisonnement militaire = privation de grade (désertion en TP pour un militaire en dessous du rang d'officier = 2 mois à deux ans d'emprisonnement militaire !!).

En outre, lorsqu'une **action judiciaire est en cours**, les textes statutaires prévoient certaines possibilités d'action pouvant être prise par des autorités autres que judiciaires.

C'est ainsi qu'une suspension pour mesure d'ordre peut être prise lorsqu'une action judiciaire est en cours. Néanmoins, cette suspension doit prendre fin au plus tard 6 mois après la fin de l'action judiciaire.

Toujours dans le cas où une action judiciaire est en cours et, lorsque le militaire a subi une période de **détention préventive**, cette période sera, à l'issue de la procédure, convertie ou non en période d'activité de service.

Lorsque la période de détention préventive est suivie d'une condamnation sans sursis à une peine privative de liberté, cette période est convertie en non-activité. Dans le cas contraire, elle sera convertie en activité.

Enfin, ces situations affectent également le statut pécuniaire du militaire (loi du 20 mai 1994 relative aux droits pécuniaires des militaires (BIP A-083).

Un militaire condamné à une peine privative de liberté a droit à 50 % de son traitement aussi longtemps qu'il est privé de sa liberté (minimum en vertu de la loi du 7 août 1974 instituant le droit à un minimum de moyens d'existence).

Un militaire en non-activité suite à un RTE par mesure disciplinaire ou suspendu par mesure d'ordre n'a droit qu'à 75 % de son traitement.

Un militaire détenu préventivement a droit à 50 % de son traitement.

4. RESPONSABILITE CIVILE...

Pour mémoire

DE “GROTE TUCHT”
Dor LtKol militair administrateur Rob GERITS, DGHR

Inhoud

- Situering “grote tucht” t.a.v. de “kleine tucht”
- Wisselwerking “grote tucht” met strafvordering – vergelijking
 - Chronologie vorderingen
 - Impact strafvordering
 - Motivering
 - Recht van verdediging
- Besluit

Samenvatting van de presentatie.

Situering “grote tucht” t.a.v. de “kleine tucht”

- “kleine tucht»: tuchtrecht zoals geregeld in de militaire (tucht)wet van 14 Jan 75 + KB 19 Jun 80
 - doel = snelle reactie op ongedisciplineerd gedrag ter vrijwaring operationele slagkracht (zie ArbH 59/97)
 - straffen opgelegd door Mil autoriteiten
 - geen rechtstreekse impact op de statutaire situatie
 - Raad van Staat: onbevoegd
- “grote tucht»: tuchtrecht geregeld in diverse andere wetten (en dus niet in de tuchtwet van 1975)
 - doel: tekortkomingen militairen sanctioneren met statutaire gevolgen
 - “statutaire maatregelen»: in essentie tijdelijke of definitieve ambtsontheffingen
 - vaak lange procedures
 - Raad van Staat: bevoegd
 - Verscheidene automatische statutaire gevolgen verbonden aan bepaalde veroordelingen (in dat geval geen appreciatiebevoegdheid overheid)

Wisselwerking “grote tucht” met strafvordering – vergelijking

- Feiten gerechtelijk onderzoek of veroordeling ? eventueel statutaire maatregel
- Chronologie vorderingen
 - Geen verplichte opschorting tuchtprocedure tijdens strafprocedure: ter appreciatie van administratieve overheid
 - Vermoeden onschuld niet in het gedrang
 - Risico voor administratie bij anticiperen op uitspraak strafrechter: intrekking statutaire maatregel indien feiten niet bewezen zijn
 - Risico voor administratie bij afwachten uitspraak strafrechter: Raad van Staat sanctioneert onredelijke termijn bij het nemen van de statutaire maatregel
 - Administratie moet eigen onderzoek verderzetten
 - Administratie moet inzage in gerechtelijk dossier vragen
- Impact strafvordering op tuchtprocedure
 - Klassering zonder gevolg ? statutaire maatregel blijft mogelijk (zeer ruime beoordelingsbevoegdheid administratie)
 - Minnelijke schikking en bemiddeling in strafzaken ? statutaire maatregel blijft mogelijk
 - Buitenvervolginstelling ? statutaire maatregel blijft mogelijk
 - Vrijpraak ? statutaire maatregel mogelijk als bepaalde feiten laakbaar zijn op administratiefrechtelijk vlak
 - Veroordeling ? statutaire maatregel mogelijk (non bis in idem niet geschonden: sancties van verschillende aard)
 - Opschorting van uitspraak en uitstel van de strafuitvoering ? statutaire maatregel mogelijk
 - DUS : zeer ruime appreciatiebevoegdheid administratie
- Motivering: formele motiveringswet van 29 Jul 91
 - Adequate motivering in rechte en in feite
 - Geen verplichting voor administratie om alle argumenten van betrokkene te weerleggen
- Recht van verdediging: van toepassing

Besluit

- Zeer grote beoordelingsbevoegdheid administratie bij het opleggen van een statutaire maatregel tijdens of na de procedure voor de strafrechter
- Belang voor de administratie van den “vlotte communicatie” met de gerechtelijke autoriteiten met het oog op het nemen van regelmatige statutaire maatregelen
 - Inzage in (delen) van het gerechtelijke dossier
 - Meedelen van de resultaten van een gerechtelijk onderzoek en van veroordelingen

DG-IPR-P/PHD
QRE – KKE
1140 Evere

Numéro de Dépôt Légal / Afdeling ettelijk Depot: D/2004/8547/5-370 Ex

Imprimé en Belgique Gedrukt in België Printed in Belgium